

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1901. Andra Kammaren. N:o 32.

Måndagen den 13 maj.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 6 innevarande maj.

§ 2.

Föredrogs, men bordlades åter bankoutskottets memorial n:o 11.

§ 3.

Till afgörande förelåg särskilda utskottets n:o 1 utlåtande n:o 11, *Ang. ny härordning*, n:o 3 med förslag till ny värnpligtslag, n:o 3 a med förslag till lag om ändrad lydelse af 2 och 62 §§ strafflagen för krigsmagten den 7 oktober 1881, och n:o 34, angående en särskild tilläggsbevilning för år 1901, äfvensom i anledning af de inom Riksdagens båda kamrar väckta motioner i dithörande ämnen.

Till särskilda utskottets n:o 1 behandling hade, i fråga om ny härordning och hvad dermed eger sammanhang, öfverlemnats:

Kongl. Maj:ts proposition, n:o 2, angående ny härordning;

Kongl. Maj:ts proposition, n:o 3, med förslag till ny värnpligtslag;

Kongl. Maj:ts proposition, n:o 3 a, med förslag till lag om ändrad lydelse af 2 och 62 §§ strafflagen för krigsmagten den 7 oktober 1881;

Kongl. Maj:ts proposition, n:o 34, angående en särskild tilläggsbevilning för år 1901; samt

följande inom Riksdagens kamrar väckta motioner, som stå uti ett närmare eller fjärmare samband med den ifrågasatta ombildningen af försvaret, nemligen:

inom *Första Kammaren*:

motion n:o 36, af herr af *Burén*, angående dagaflöning för arméns officerare m. fl. efter ny härordnings genomförande;

motion n:o 37, af herr af *Burén*, angående vissa aflöningsförmåner för arméns officerare m. fl. efter ny härordnings införande;

Ang. ny härordning m. m. motion n:o 39, af herr *Sjöcrona*, i anledning af bestämmelserna om värnsskatt i Kongl. Maj:ts förslag till värnpligtslag;
(Forts.)

inom *Andra Kammaren*:

motion n:o 44, af herr *A. Hedin* i Stockholm, om revision af krigslagarne;

motion n:o 80, af herr *C. Johansson* i Afösa, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående en särskild tilläggsbevillning för år 1901;

motion n:o 100, af herr *W. Styrlander*, angående skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning angående möjligheten att i fredstid vid civil domstol handlägga sådana mål, som nu behandlas af krigsdomstol m. m.;

motion n:o 106 $\frac{1}{2}$, af herr *G. A. E. Kronlund*, om eventuel tilläggsbevillnings utgående i stigande skala med frihet från dylik bevilning för de små inkomsterna och de små fastigheterna;

motion n:o 112, af herr *J. Byström*, med förslag till ändrad lydelse af § 2 i värnpligtslagen den 5 juni 1885;

motion n:o 113, af herr *David Bergström*, om uttagande efter progressiv skala af den tilläggsbevillning, som af innevarande Riksdag kan varda beslutet;

motion n:o 116, af herr *A. Hedin* i Stockholm, om ändring i Kongl. Maj:ts förslag till lag om ändrad lydelse af §§ 2 och 62 i strafflagen för krigsmagten;

motion n:o 117, af herr *A. Hedin* i Stockholm, om ändring i Kongl. Maj:ts förslag till ny värnpligtslag;

motion 119, af herr *N. Wallmark*, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående ny härordning i fråga om öfningstiden för de värnpligtige;

motion n:o 126, af herr *Hj. Branting*, om befrielse för inkomst under 3,000 kronor från eventuel tilläggsbevillning;

motion n:o 147, af herr *K. A. Staaff*, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om revision af de s. k. krigslagarne;

motion n:o 155, af herr *J. Sjöberg*, om befrielse under viss förutsättning för rust- och rotehållare från och med år 1902 från rustnings- och roteringsbesvärens utgörande;

motion n:o 156, af herr *H. Pantzarhielm*, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående ny härordning;

motion n:o 166, af herr *A. G. Jönsson* i Mårarp, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående ny härordning;

motion n:o 167, af herr *P. O. Lundell*, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående en särskild tilläggsbevillning för år 1901;

motion n:o 174, af herr *I. Månsson*, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till ny värnpligtslag; Ang. ny härordning m. m.
(Forts.)

motion n:o 175, af herr *A. Hedin* i Stockholm, om ändring af 4 § i Kongl. Maj:ts förslag till ny värnpligtslag;

motion n:o 177, af herr *O. Nylander*, om tillägg till § 4 i Kongl. Maj:ts förslag till ny värnpligtslag;

motion n:o 178, af herr *K. Almqvist*, om skrivelse till Kongl. Maj:t med begäran, att, i anseende till de ökade kostnader för försvaret, antagandet af den föreslagna härordningen skulle föranleda, Kongl. Maj:t ville för nästa Riksdag framlägga förslag till bevillningsförordning, afsedd att suppleras nu gällande;

motion n:o 181, af herr *L. P. Mallmin m. fl.*, om tillägg till §§ 27 och 52 i Kongl. Maj:ts förslag till ny värnpligtslag;

motion n:o 183, af herr *S. Nordström* i Höglunda, om upphäfvande af 155 § i strafflagen för krigsmagten; samt

motion n:o 186, af herr *H. Andersson* i V. Nöbbelöf, om bemyndigande för Kongl. Maj:t att, derest ny härordning med indelningsverkets upphäfvande antages, under öfvergångstiden i mån af behof ersätta afgangen af indelte soldater genom anställande af manskap på grund af frivilligt aftal.

Derjemte hade särskilda utskottet till föremål för sina öfverläggningar gjort innehållet af det vid Kongl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående statsverkets tillstånd och behof fogade utdrag af protokollet öfver finansärenden, som hållits inför Hans Kongl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet den 21 december 1900.

Under afdelningen *A. Förslaget till ny värnpligtslag* hemställde utskottet i *punkten 1*,

att Riksdagen — under förutsättning, att Riksdagens båda kamrar fatta sammanstående beslut, som af Kongl. Maj:t godkännes, om antagande af en härordning, hvarigenom indelningsverket varder upphäfdt — med förklarande, att Kongl. Maj:ts förslag till värnpligtslag icke kunnat af Riksdagen oförändradt antagas, måtte, i anledning af Kongl. Maj:ts ifrågavarande proposition äfvensom herr *A. Hedins* motion, n:o 117, samt med afslag å de af herrar *Sjöcrona* och *Nylander* väckta motioner och herr *A. Hedins* motion, n:o 175, för sin del besluta att antaga ett inom utskottet delvis omarbetadt förslag till värnpligtslag.

Sedan utskottets nämnda hemställan blifvit uppläst, lemnades ordet på begäran till:

Herr Andersson i Vestra Nöbbelöf, som yttrade: Herr talman! Jag skall i fråga om sättet för föredragningen af utskottets utlåtande

Ang. ny här-förelä, att utlåtandet må företagas till afgörande punktvis på följande sätt:

(Forts.)

att först föredrages utskottets förslag till värnpligtslag paragrafvis, dervid början göres med § 27, hvarefter föredrages § 52 och sedermera öfriga paragrafer, hvar efter annan i nummerföljd, samt, efter det hvarje kapitel blifvit genomgånget, dess öfverskrift och sist den föreslagna lagens rubrik;

att derpå föredragas utskottets hemställanden i punkterna A 1, A 2 och A 3 samt A 4 och A 5;

att derefter i afdelningen B föredragas punkterna 1 till och med 20, hvar efter annan, der så erfordras, momentvis, vidare återstående punkterna och sedermera utskottets inledande hemställan;

att derefter företages afdelningen C;

att sedermera föredrages i afdelningen D punkten 1, så att först genomgås den af utskottet föreslagna lag, med ingress och rubrik sist, och derefter utskottets hemställan;

att derefter företagas punkterna D 2 och D 3;

att texten i de föreslagna lagarne ej må uppläsas i vidsträcktare mån än sådant af någon bland kammarens ledamöter begäres, äfvensom

att, för den händelse lagförslagen eller något af dem i vissa delar skulle komma att af den ena eller andra kammaren återförvisas, utskottet lemnas öppen rätt att vid ärendets förnyade behandling i afseende å de bestämmelser, hvilka blifvit med eller utan ändring godkända, föreslå sådana jemkningar, som af ifrågasatta förändringar i återförvisade delar kunna föranledas, samt att i afseende å paragrafernas nummerbeteckning utskottet må vidtaga sådana ändringar, hvar till kamrarnes beslut må gifva anledning.

Grefve Hamilton: Herr talman! Jag skall tillåta mig att göra ett litet tillägg till det nu framlagda förslaget om föredragningsordningen. Jag hemställer — och jag förmodar, att herr Hans Andersson icke har något deremot — att kammaren må besluta, att vid föredragningen af 27 § diskussionen måtte få röra sig öfver förslaget i dess helhet.

Med grefve Hamilton instämde herr *Andersson* i *Vestra Nöbbelöf*.

Vidare till anteckning förekom icke. Kammaren biföll herr *Anderssons* framställning med det af grefve *Hamilton* gjorda tillägg.

Härefter föredrogs § 27 i utskottets förslag till ny värnpligtslag.

För denna paragraf hade Kongl. Maj:t föreslagit följande lydelse:

1. Värnpliktig är, sedan han blifvit inskrifven, skyldig att för sin utbildning tienstgöra under fredstid i *sammanlagdt trehundra-sextiofem* dagar, hvilken tienstgöring, på sätt *Konungen* närmare förordnar, skall fullgöras:

a) vid *footfolket, positionsartilleriet, fästningsartilleriet, fästningsingeniörtrupperna och trängen*:

med en första tjenstgöring (rekrytskola) om tvåhundrafyrtiofem dagar, som tager sin början under första året, med en repetitions-(regements-)öfning om trettiofem dagar under hvar och ett af tredje, fjerde och femte åren, samt med en repetitionsöfning om femton dagar under nionde året; b) vid rytteriet, fältartilleriet samt fältingeniör- och fälttelegraftrupperna:

Ang. ny här-
ordning m. m.
(Forts.)

med en första tjenstgöring (rekrytskola) om tvåhundraåttioen dagar, som tager sin början under första året, samt med en repetitions-(regements-) öfning om fyrtyotvå dagar under hvar och ett af andra och fjerde åren;

c) vid flottan:

af de i § 25 mom. 1 a) nämnde värnpligtige, äfvensom af andra å sjömanshus inskrifna värnpligtige till det antal Konungen bestämmer, i en följd med början under andra året,

af till fästningstjenst inskrifna värnpligtige med en första tjenstgöring om trehundraåtjugutre dagar, som tager sin början under första året, och med en repetitionsöfning om fyrtyotvå dagar under fjerde året, samt

af flottans öfriga värnpligtige med en första tjenstgöring om tvåhundra sextiofem dagar, som tager sin början under andra året, samt med en repetitionsöfning om etthundra dagar under fjerde året.

Värnpligtig, uttagen till trängen i förvaltningstjenst eller egentlig sjukvårdstjenst, till stationstjenst vid flottan eller till särskild befattning vid hären eller flottan må, på sätt Konungen finner godt förordna, fullgöra honom åliggande tjenstgöring i en följd.

2. Värnpligtig, som vid slutet af tjenstgöringstid är kommanderad till sjötjenst, är skyldig att tjenstgöra ombord, till dess fartyget efter återkomsten till flottans station blifvit afmönstradt, dervid dagaflöningen under den öfverskjutande tiden utgår med ett belopp, som motsvarar den månadshyra, hvilken skulle hafva tillkommit honom, derest han tjenstgjort å handelsfartyg.

3. Har värnpligtig under i mom. 1 föreskrifven tjenstgöring blifvit fäld till straff för rymning, eller har hans tjenstgöring afbrutits för verkställighet af straffarbete eller omedelbart ådömdt fängelsestraff, skall den tid, under hvilken han var rymd eller hans tjenstgöring sålunda var afbruten, ej tillgodoräknas honom såsom tjenstgöringstid. I hvad mån den värnpligtige må tillgodoräkna sig fullgjord del af tjenstgöringen, samt i hvilken ordning han skall fullgöra återstående tjenstgöringsskyldighet, bestämmer Konungen.

Utskottets förslag till lydelse af paragrafen var deremot följande:

1. Värnpligtig är, sedan han blifvit inskrifven, skyldig att för sin utbildning tjenstgöra under fredstid i sammanlagdt trehundra sextiofem dagar, hvilken tjenstgöring, på sätt Konungen närmare förordnar, skall fullgöras:

a) vid fotfolket, positionsartilleriet, fästningsartilleriet, fästningsingeniörtrupperna och trängen:

*Ang. ny här-
ordning m. m.* med en första tjenstgöring (rekrytskola) om tvåhundrafyrtiofem dagar, som tager sin början under första året,

(Forta.)

med en repetitions-(regements-)öfning om trettiofem dagar under hvart och ett af tredje, fjerde och femte åren, samt

med en repetitionsöfning om femton dagar under nionde året;

b) vid rytteriet, fältartilleriet samt fältingeniör- och fälttelegraf-trupperna:

med en första tjenstgöring (rekrytskola) om tvåhundraåttioen dagar, som tager sin början under första året, samt

med en repetitions-(regemens-)öfning om fyrtyotvå dagar under hvart och ett af andra och fjerde åren;

c) vid flottan:

af de i § 25 mom. 1 a) nämnde värnpligtige, äfvensom af andra å sjömanshus inskrifne värnpligtige till det antal Konungen bestämmer, i en följd med början under andra året,

af till fästningstjänst inskrifne värnpligtige med en första tjenstgöring om trehundraötjugutre dagar, som tager sin början under första året och med en repetitionsöfning om fyrtyotvå dagar under fjerde året, samt

af flottans öfrige värnpligtige med en första tjenstgöring om tvåhundraextiofem dagar under andra året samt med en repetitionsöfning om etthundra dagar under fjerde året.

Värnpliktig, uttagen till trängen i förvaltningstjänst eller egentlig sjukvårdstjänst, till stationstjänst vid flottan eller till särskild befattning vid hären eller flottan *så och värnpliktig, som för utbildning vid Gotlands infanteriregemente uttagits från annat regementes inskrifningsområde* må, på sätt Konungen finner godt förordna, fullgöra honom åliggande tjenstgöring i en följd.

Repetitionsöfning må icke, der ej Konungen finner nödigt att för särskilda fall annorlunda förordna, ega rum

vid de inom Gefleborgs, Vesternorrlands, Jemtlands, Vesterbottens och Norrbottens län förlagda fotfolksregementen under tiden från och med den 11 juli till och med den 31 augusti samt

vid öfriga fotfolksregementen, med undantag af de för sjöfästningarne afsedda, under tiden från och med den 11 juli till och med den 9 september.

2. *Varder fartyg, derå värnpliktig tjenstgör, hindradt att återkomma till station af flottan och blifva afmönstradt, innan tiden för den tjenstgöring, till hvilken den värnpligtige inkallats, gått till ända, är denne likväl skyldig att tjenstgöra ombord, till dess afmönstringen egt rum.*

Ersättning för den öfverskjutande tjenstgöringstiden erhåller den värnpligtige enligt särskilda bestämmelser.

3. Har värnpliktig under i mom. 1 föreskrifven tjenstgöring blifvit fäld till straff för rymning, eller har hans tjenstgöring afbrutits för verkställighet af straffarbete eller omedelbart ådömdt fängelsestraff, skall den tid, under hvilken han var rynd eller hans tjenstgöring sålunda var afbruten, ej tillgodoräknas honom såsom tjenstgöringstid, *der ej Konungen för särskilda fall annorledes förordar.* I hvad

mån den värnpligtige må tillgodoräkna sig fullgjord del af tjenstgöringen, samt i hvilken ordning han skall fullgöra återstående tjenstgörings-skyldighet, bestämmer Konungen.

Ang. ny här-
ordning m. m.
(Forts.)

Vid denna paragraf hade afgifvits reservationer, bland andra,

af herrar *Andersson* i Vestra Nöbbelöf, *Persson* i Stallerhult, *Bromée* i Billsta, *Sjö*, *Ericsson* i Ofvanmyra och *Carlheim-Gyllensköld*, hvilka hemstält,

»att Riksdagen — med afslag å såväl Kongl. Maj:ts propositioner angående ny härordning och ny värnpligtslag som ock utskottets förevarande förslag — måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla om nytt förslag till förbättrad härordning, grundad hufvudsakligen å indelningsverkets upphörande samt å utsträckning af de värnpligtiges öfningstid till 240 dagar, fördelad på rekrytskola om 150 dagar samt tre repetitionsöfningar, hvardera om 30 dagar, och af hvilka den första omedelbart efterföljer rekrytskolan, äfvensom att Kongl. Maj:t i sammanhang härmed måtte förelägga Riksdagen förslag *dels* till skatteväsendets ordnande, hufvudsakligen med tillämpande af ofvan uttalade grundsatser, och *dels* till ny krigslagstiftning, som jemväl bör omfatta de för disciplinens upprätthållande nödiga bestämmelser»;

af herrar *Hjelmérus*, *Nylander* och *Lindblad*, hvilka hemstält,

»att Riksdagen måtte för sin del besluta, att § 27 mom. 1 värnpligtslagen skall erhålla följande lydelse:

§ 27.

1. Värnpligtig är, sedan han blifvit inskrifven, skyldig att för sin utbildning tjenstgöra under fredstid i sammanlagdt *tvåhundrafyrtio* dagar, hvilken tjenstgöring, på sätt Konungen närmare förordnar, skall fullgöras:

a) vid *fotfolket*, *positionsartilleriet*, *fästningsartilleriet*, *fästningsingeniörtrupperna* och *trängen*:

med en första tjenstgöring (rekrytskola) om *etthundrafemtio* dagar, som tager sin början under *andra* året, samt

med en repetitions-(regements-)öfning om *trettio* dagar under hvar ett af *andra*, *tredje* och *fjerde* åren;

b) vid *rytteriet*, *fältartilleriet* samt *fältingeniör- och fälttelegraftrupperna*:

med en första tjenstgöring (rekrytskola) om *etthundrasjuttio* dagar, som tager sin början under *första* året, samt

med en repetitions-(regements-)öfning om *trettiofem* dagar under hvar ett af *andra* och *fjerde* åren;

c) vid *flottan*:

af de i § 25 mom. 1 a) nämnde värnpligtige, äfvensom af andra å sjömanshus inskrifne värnpligtige till det antal Konungen bestämmer i en följd med början under *första* året,

af till fästningstjenst inskrifne värnpligtige med en första tjenstgöring om *tvåhundra* dagar, som tager sin början under *första* eller

Ang. ny här- *andra* året, och med en repetitionsöfning om *fyrtyo* dagar under *fjerde* ordning m. m. året, samt

(Forts.)

af flottans öfrige värnpligtige *i en följd* med början under *andra* året.

Värnpligtig, uttagen till trängen i förvaltningstjenst eller egentlig sjukvårdstjenst, till stationstjenst vid flottan eller till särskild befattning vid hären eller flottan, så ock värnpligtig, som för utbildning vid Gotlands infanteriregemente uttagits från annat regementes inskrifningsområde, må, på sätt Konungen finner godt förordna, fullgöra honom åliggande tjenstgöring i en följd.

Repetitionsöfning må icke, der ej Konungen för enskilda fall annorlunda förordnar, ega rum

vid de inom Gefleborgs, Vesternorrlands, Jemtlands, Vesterbottens och Norrbottens län förlagda fotfolksregementen under tiden från och med den 11 juli till och med den 31 augusti samt

vid öfriga fotfolksregementen, med undantag af de för sjöfästningarne afsedda, under tiden från och med den 11 juli till och med den 9 september»;

af herr *S. G. von Friesen*, som anförde:

»Vid behandlingen af den stora och i nationens lif djupt ingripande frågan om ett i väsentliga delar förändradt system för ordnandet af landets försvar har utskottet i särskilda fall icke underlåtit att taga hänsyn till kraf, som från vissa samhällsklasser blifvit uppställda för vinnande af en motvigt mot eller lindring af den tunga, som den ökade försvarsbördan skulle komma att medföra. I ett hänseende har utskottet emellertid iakttagit fullständig tystnad. Den med nödvändighet hos en hvar, som under en lång öfning förberedt sig att i farens stund värna landet, uppstigande känslan, att han, på hvilken plats i samhället han än må komma att hamna, bör erhålla möjlighet att få ett ord med vid bestämmandet af detta samma lands öden och utveckling genom rätten att delta i val till Riksdagens Andra Kammar, denna känsla har af utskottet lemnats utan beaktande. Då, oafsedt denna uraktlåtenhet, på grund af förhållanden, hvilka det här icke är af nöden att närmare undersöka, ställningen nu faktiskt är sådan, att frågan om utsträckning af den politiska rösträtten vid denna riksdag icke kan föras fram mot sin lösning på ett tillfredsställande sätt, kan jag icke intaga annan ståndpunkt än den, att försvarsfrågan bör afgöras först vid en kommande riksdag, då äfven rösträtsfrågan kan förekomma. Ett sådant på grund af nu anförda skäl i min tanke nödvändigt uppskof medför äfven andra högst afsevärda fördelar. Man skall då samtidigt med försvarets ordnande kunna besluta en skatte- lagstiftning, som möjliggör att i mån af behof på ett rättvist sätt uppbringa de penningemedel, som för försvaret erfordras. Man skall ock genom en förbättrad lagstiftning kunna sörja för, att den värnpligtige, då han, på grund af lagens bud, utan tvifvel med en viss oro intager för längre tid den för honom ovana platsen i ledet, skall känna sig lugnad af den trygga vissheten att af rättvisa lagar samt opartisk och sakkunnig rättsskipning vara skyddad mot hårdhet och öfvergrepp. Och man skall äfven kunna se till, huruvida icke väsentliga förbätt-

ringar kunna vidtagas i det nu framlagda förslaget till försvarsfrågans lösning. Ang. ny härordning m. m.

(Forts.)

Ehuru jag icke är fackman på förevarande område, torde det dock icke anses förmätet, om jag, som nu under en tid haft till pligt att så godt som uteslutande sysselsätta mig med denna fråga, i sistnämnda hänseende framlägger några tankar till öfvervägande.

En anmärkning, som mot Kongl. Maj:ts förslag i främsta rummet kan framställas och hvars befogenhet svårligen lär kunna förnekas, är, att det förutsätter bibehållandet af en betydande styrka fast anställdt manskap, särskildt vid specialvapnen. Värkning måste därför fortfarande årligen ega rum i betydande utsträckning, och då man vet, att framgången af denna är mycket beroende af de växlande konjunkturererna, måste nämnda förhållande ovilkorligen anses innebära en svaghet i förslaget. Anledningen, hvarför denna brist icke kunnat undvikas, är påtaglig: den föreslagna öfningstiden för de värnpliktige är, hvad vissa specialvapen beträffar, för kort för att å ena sidan den värnpliktiges utbildning skall kunna blifva sådan, som vapnet fordrar, och å andra sidan den inre tjensten inom vapnet skall kunna på ett tillfredsställande sätt upprätthållas. För att motväga dessa brister har förslaget måst upptaga för de ifrågavarande vapnen dels en större numerär befäl af manskapsklassen, än som eljest varit erforderlig, dels ett förhållandevis stort antal 'öfriga volontärer'.

Vid sidan af denna anmärkning har med stor styrka framträdtt en annan, nemligen att vid fotfolket och med detta i förevarande hänseende likstälda vapen öfningstiden är längre, än som under vissa förutsättningar vore behöfligt. De skäl, som ur borgerlig synpunkt med styrka anförts för nedbringandet af öfningstiden, äro för väl kända för att här behöfva upprepas, och de skäl, som ur militär synpunkt anförts för de 365 dagarna, synas mig antingen icke nå målet eller och skjuta öfver målet och i båda fallen således vara otillfredsställande.

Om hvad jag här i sistnämnda båda hänseenden anförtt är riktigt, lär den enda rätta vägen att följa vara den sedan gammalt inslagna, nemligen att, med öfvergifvande af principen af lika öfningstid för alla värnpliktige, afpassa öfningstiden vid de särskilda vapnen efter deras olika kraf.

Hvad först beträffar fotfolket och vissa andra vapenslag, har det synt mig böra tagas i allvarligt öfvervägande, om icke öfningstiden för dem, särdeles om rekrytöfningarna förlades till en tjenlig årstid, kunde nedbringas till 8 månader. Följderna af en sådan öfningstidens minskning lära icke nu kunna öfverskådas, utan först en af sakkunnige verkställd utredning kan gifva vid handen, hvilken inverkan en sådan förändring bör hafva på organisationen i skilda hänseenden i syfte att mobiliseringsresultatet må blifva fullt tillfredsställande. Frågorna om öfningstidens förläggning och indelning samt dess ändamålsenliga utnyttjande komma ock härvid att sjelfmant framträda. Men en annan åtgärd, som i sammanhang härmed jemväl borde vidtagas, vore att sätta skytteväsendet i landet i organiskt samband med det officiella försvarsväsendet. Det borde vara ett åliggande för hvarje svensk vapenför yngling att genom deltagande i väl ordnade skjut-

Ang. ny här- öfningar i hembygden före värnpligtsålderns inträde skaffa sig så stor
 ordning m. m. individuell skjutskicklighet, som med hänsyn till hans anlag för sådana
 (Forts.) öfningar kunde skäligen fordras. Utan tvifvel skulle härigenom af de
 värnpligtiges utbildning en vigtig och tidsödande del vara undangjord
 redan vid rekrytskolans början.

Annorlunda ställer sig frågan om öfningstidens längd vid vissa andra vapen, särskildt kavalleriet. Beträffande dessa vapenslag torde det, om man dels vill minska antalet befäl af manskapklassen, dels skall kunna nöja sig med endast det antal 'öfriga volontärer', som är erforderligt för underbefälens rekrytering, vara nödvändigt att öka de värnpligtiges öfningstid utöfver den här ofvan för fotfolket ifrågasatta och jemväl utöfver den af Kongl. Maj:t föreslagna eller 12 månader — olika för olika vapenslag. Huru stor öfningstiden under den gifna förutsättningen bör vara för de särskilda vapenslagen, tilltror jag mig icke att bedöma, ej heller huru stora årskontingenter af värnpligtige behöfde dem tilldelas. Deremot vill jag framhålla, att trots den längre öfningstiden det icke bör möta svårigheter att, utan anlitan af lottning, till dessa vapen erhålla ett tillräckligt antal värnpligtige på frivillighetens väg. Såsom skäl härför vill jag nämna ej blott, att dessa vapenslag i och för sig utöfva en viss dragningskraft på ynglingen, utan äfven att öfningstidens öfverskjutande längd i viss mån skulle motvägas af minskningen i antalet repetitionsöfningar. När härtill kommer, att för den öfverskjutande öfningstiden lämplig dagaföring kunde bestämmas, tror jag icke, att det vore att befara, att ej det jemförelsevis mindre antal värnpligtige, som för dessa vapenslag erfordras, frivilligt skulle låta sig vid dem inskrivas.

En annan fråga, som jag icke kan anse vara lyckligt löst genom det föreliggande förslaget, är den om officerarnes utbildning och beredande af tillgång på reservofficerare, hvilka sistnämnda vid mobilisering skulle behöfva i stor utsträckning tagas i anspråk.

Blifvande officerare och reservofficerare skulle enligt departementschefens plan icke komma att erhålla sin första utbildning tillsammans med de värnpligtige, utan i särskilda för dem inrättade skolor. Det synes mig vara principiellt origtigt, att den, som skall föra befäl inom en armé af värnpligtige, icke skall hafva under någon del af sin utbildningstid lefvat den vanlige värnpligtiges lif och derigenom på närmaste håll lärt känna deras lefnadsvilkor, vanor och föreställningssätt, hvilka det skall blifva hans lifsuppgift att leda och befalla. Någon förlängning af den blifvande officerens utbildningstid behöfde icke blifva en följd af den af mig åsyftade förändringen, enär den särskilda utbildning, som för befördran till underofficer är af nöden, väl utan större svårighet skulle kunna bibringas officersaspiranterna före och under rekrytskoletiden. Genom samma förändring skulle det ock blifva möjligt att träffa lämpligare anordningar än de i statsrådsprotokollet ifrågasatta för erhållande af ett tillräckligt antal dugliga reservofficerare, enär dessa då icke skulle behöfva framstå såsom några, hvilka befunnits undermåliga, då det gällt att komma in på den militära banan. Anordningarna för befälens utbildning äro af den största betydelse, särskildt då det gäller befälet inom en armé af värnpligtige. Af dessa anordningar beror i väsentlig mån icke blott den skicklighet,

med hvilken befälet kommer att föras, utau oek den anda, i hvilken de värnpligtiges fostran till fäderneslandets försvar kommer att ledas.

Slutligen kan jag ej underlåta att såsom min åsigt uttala, att det är en afgjord brist, att icke Kongl. Maj:t samtidigt med framläggande af förslag till ny härordning — i synnerhet ett, som är af så genomgripande art som det förevarande — äfven afåtit proposition till Riksdagen om fullständig lönereglering för såväl armén som flottan.

Då således å ena sidan vissa enligt min mening ovilkorliga förut-sättningar för genomförandet af en ny försvarsorganisation ännu icke förefinnas och å andra sidan förändringar i det framlagda förslaget böra vidtagas för lättande af bördan för landet och den enskilde samt för vinnande af ändamålsenlighet, anser jag, huru öfvertygad jag än är om nödvändigheten af en snar och genomgripande förändring af landets försvarsväsende, dock icke, att ett afgörande beslut angående försvarsfrågans lösning kan eller bör fattas af innevarande Riksdag;

af friherre *von Knorring*, som anfört:

»Då jag ej kunnat biträda Kongl. Maj:ts och utskottets förslag rörande värnpligtiges tjänstgöringstid under fredstid i sammanlagdt 365 dagar, grundar sig min afvikande mening hufvudsakligen på följande skäl:

1:o. En utsträckning af värnpligtiges tjänstgöringstid från nu gällande 90 dagar till 365 dagar skulle vara ett för stort steg, som ej öfverensstämde med svenska folkets uppfattning angående reformens genomförande i allmänhet. Äfven synas mig ej öfvertygande skäl vara framlagda af Kongl. Maj:t och utskottet, hvarför en så lång tjänstgöringstid i fredstid vore nödvändig för landtförsvarsdepartementet uttalande till statsrådsprotokollet den 7 januari 1901, borde vara måttgifvande.

2:o. Värnpligtiges tjänstgöring i fredstid skulle, enligt förslaget, för de flesta truppslagen fördelas på sex år, hvilket förhållande i betraktande af att rekryttjänstgöringen borde begynna i slutet af första året och fortgå i en följd under andra året, medförde, att de värnpligtige blefve i allmänhet skyldige att i fem olika omgångar rycka in till tjänstgöring. Det torde väl ej kunna förnekas, att värnpligtige af alla samhällsklasser komme att erfaras stora olägenheter af att nödgas så många gånger, för den militära tjänstgöringens skull, afbryta de fredliga sysselsättningarna. Särskildt skulle sannolikt de, hvilka bildat familj och hade att i tjugunionde året inställa sig till femton dagars tjänstgöring, med mycken olägenhet och motvilja fullgöra denna.

3:o. Förläggandet af repetitions-(regements-)öfningarna till hösten från sista veckan af augusti månad till september månads slut, i enlighet med den för härordningen uppgjorda planen, skulle, med afseende å det nödvändiga inkallandet af trenne arsklasser på en gång, blifva en mycket tung börda för svenska jordbruket, som lider och sannolikt kommer att lida allt framgent af en ringa tillgång på arbetskrafter under skördetiden. Visserligen har utskottet föreslagit den bestämmelsen i 27 §, att repetitionsöfningar med *folket* ej skulle få hållas från och med den 11 juli och till och med den 9 september;

Ang. ny här- men då skördens inbergande norr om Skåne ej brukar vara i allmänhet
 ordning m. m. verkställd till den 9 sept., torde den erbjudna lättnaden ej komma att
 (Forts.) betraktas såsom väsentlig. Äfven torde vara sannolikt, att det inom
 kort komme att visa sig medföra stora olägenheter såväl från militä-
 risk synpunkt som från synpunkten af de värnpligtiges helsa att verk-
 ställa ifrågavarande öfningar under den merendels regniga oktober
 månad, i följd hvaraf man snart skulle förklara det nödvändigt att
 skjuta tillbaka dem till den i härordningsplanen beräknade tiden.

Deremot synes mig en tjänstgöringstid af 300 dagar vara vid de
 flesta truppslag fullt tillräcklig från militärisk synpunkt. Om af denna
 tid 210 dagar användes till rekryttjänstgöring, skulle denna visserligen
 blifva 35 dagar kortare, än Kongl. Maj:t och utskottet föreslagit, men
 skilnaden borde kunna ersättas genom diverse inskränkningar i sådant,
 som ej direkt befordrar den värnpligtiges utbildning till fältduglig
 soldat. Genom öfningstidens förminskning till 300 dagar blefve det
 nödvändigt att utesluta den föreslagna repetitionsöfningen å femton
 dagar och förändra de trenne öfriga föreslagna repetitionsöfningarna å
 trettiofem dagar till trenne sådana å trettio dagar ($210 + 90 = 300$),
 men denna åtgärd borde ej kunna medföra någon afsevärd skada i af-
 seende å de värnpligtiges utbildning. Repetitionsöfningarne borde för-
 läggas till försommaren på det sätt, att den omkring 1 juni afslutade
 rekrytskolan omedelbart efterföljdes af en repetitionsöfning, till hvilken
 fjerde och femte klasserna äfven inkallades. Den olägenhet i militäriskt
 hänseende, som möjligen uppkomme genom sådan anordning, torde
 mångfaldigt uppvägas deraf, att antalet år, under hvilka de värnplig-
 tige skulle särskildt rycka in till ny tjänstgöring, förminskades från
 fem till tre och att jordbruket undginge den väsentliga skada det
 skulle lida genom repetitionsöfningarnes förläggande till hösten. Då
 fälttjänstöfningar mellan tvenne arméfördelningar sannolikt med större
 lätthet kunde anordnas å hösten än å sommaren, borde det för öfrigt
 medgifvas, att sådana finge anställas med hvarje fördelning hvar
 tredje år efter den 15 september under något antal dagar af den till
 repetitionsöfningarne anslagna tiden. För att en härordning skall
 vara fullt ändamålsenlig, fordras det enligt mitt förmenande, att det
 i värnpligtslagen föreskrifves olika tjänstgöringstid i fredstid för de
 värnpligtige allt efter utbildningskrafvet vid de olika truppslagen.
 Sålunda borde det vara bestämdt t. ex. längre tjänstgöring för en värn-
 pliktig vid rytteriet, der utbildningen är svarare, än för en värnpliktig
 vid infanteriet och å andra sidan en vida kortare tjänstgöring för en
 trängsoldat än för en infanterist. Men äfven om särskild ersättning
 tilldelades för längre tjänstgöringstid är den allmänna vid infanteriet,
 skulle Riksdagen sannolikt ej medgifva, att längre tjänstgöring vid
 vissa specialvapen ålades i värnpligtslagen såsom ett tvång, enär den
 allmänna uppfattningen hos svenska folket hittills fordrat lika lång
 utbildningstid för alla värnpligtige.

Då 300 dagars öfningstid, ehuru tillräcklig vid de flesta truppslag, må-
 hända ej är tillräcklig vid rytteriet, ridande artilleriet samt fältingeniör-
 och fälttelegraftrupperna, men en längre öfningstid ej kunde genom lag
 åläggas värnpligtige, som tilldelades nämnda truppslag, synes den utvä-
 gen böra anlitas att genom frivillig öfverenskommelse vid inskrifningen

förmå dessa värnpligtige, som utgöra ett relativt mindre antal (något öfver 2,000) att mot särskild ersättning tjenstgöra 60 dagar utöfver de 300. Första tjenstgöringen eller reskrytskolan, som vid ifrågavarande truppslag skulle räcka 230 dagar, kunde derigenom ökas med 50 dagar till 280 och hvardera af de tvenne erforderliga repetitionsöfningarne å 35 dagar kunde derigenom ökas med 5 dagar till 40 (280 + 40 + 40 = 360). Rekrytskolan borde börja omkring den 1 november under första året och fortgå i en följd under andra året samtidigt med tredje och fjerde årsklassernas repetitionsöfningar, derest sådant vore möjligt att åstadkomma, eller ock upphöra vid nämnda repetitionsöfningars början för att derefter fortsätta omedelbart efter deras slut. Repetitionsöfningarne skulle utföras ungefär samtidigt med infanteriets.

Ang. ny här-
ordning m. m.
(Forts.)

Första tjenstgöringen eller rekrytskolan vid fotfolket, positionsartilleriet, fästningsartilleriet, fästningsingeniörtrupperna och trängen borde begynna i första veckan af november under första året och fortgå 210 dagar till tiden omkring 1 juni andra året samt efterföljas omedelbart af en repetitionsöfning å 30 dagar, hvartill fjerde och femte klasserna äfven inkallades. Endast vid trupperna i Norrland, der våren och sommaren inträffa väsentligt senare än i öfriga Sverige, borde första tjenstgöringen eller rekrytskolan begynna något senare än i första veckan af november.

Första tjenstgöringen eller rekrytskolan vid fältartilleriet, utom det ridande artilleriet, borde begynna i sista veckan af oktober under första året och fortgå 230 dagar till midten af juni andra året samt efterföljas omedelbart af en repetitionsöfning å 35 dagar, till hvilken äfven fjerde klassen inkallades.

Hvad flottan angår, borde de i § 25 mom. 1 a) nämnde värnpligtige äfvensom andra å sjömanshus inskrifne värnpligtige till det antal, Konungen bestämmer, tjenstgöra 300 dagar i en följd under andra året, de till fästningstjenst inskrifne värnpligtige begynna sin tjenstgöring under första eller andra året med 258 dagar i en följd och fortsätta den med en repetitionsöfning å 42 dagar under fjerde året samt flottans öfrige värnpligtige utföra sin första tjenstgöring å 200 dagar under andra året och en repetitionsöfning å 100 dagar under fjerde året.

Mot de delar af 27 §, som ej beröras af ofvanstående uttalande, har jag ingen erinran att göra»;

af herr *Pantzarhielm*, som anförde:

»Då de af Kongl. Maj:t för innevarande års Riksdag framlagda förslagen om utsträckning af värnpligten och om ny härordning äro byggda icke på den allmänna värnpligtens princip, sådan denna hos andra nationer blifvit tillämpad och pröfvad, utan på en kombination af värnpligt och värfning, som helt och hållet gör härens krigsduglighet beroende af värfningsens utgång;

då under en följd af år erfarenheten oförtydligt gifvit vid handen, att, under tider med höga arbetslöner, värfningsen icke ens med abnorma kostnader kan i vårt land upprätthållas, hvilket förhållande torde

Ang. ny här- hafva varit ett af de kraftigaste motiven för framläggandet af det nya
 ordning m. m. härordningsförslaget;

(Forts.)

då principen »lika öfningstid åt alla» blifvit uti härordningsförslaget fastslagen utan att likväl der hafva kunnat likformigt tillämpas, samt då nämnda princip, som icke inom andra arméer kunnat godkännas eller vinna tillämpning, innebär en motsägelse och, från försvarets synpunkt sedd, är opraktisk och skadlig;

då genom den i det kongl. förslaget ifrågasatta öfningstiden af 365 dagar för alla vapenföra värnpliktige skulle åt de värnpliktige vid vissa vapenslag gifvas en obehöfligt lång och i såväl direkt som indirekt hänseende onödigt kostsam och betungande utbildning samt åt de värnpliktige vid andra vapenslag en otillräcklig utbildning, hvarigenom försvarets effektivitet på ett betänkligt sätt försvagas;

då i regeringens härordningsförslag beträffande öfningstidens användning för de värnpliktiges militära utbildning den mening uttalas, att i de viktiga utbildningsgrenarna exercis, fälttjänst och målskjutning man skall »följdrigtigt fortgå på den väg, på hvilken inslagits genom nu gällande utbildningsinstruktioner», och regeringen dermed ställt sig afvisande gent emot de kraf på den formella trupputbildningens anordnande, som en från pedanteri frigjord militäråskådning numera i alla länder kraftigt påyrkar utan att derigenom härens krigsduglighet och försvarets kraft lemnas i någon mån obeaktade;

då, såsom jag i min vid denna riksdag aflåtna motion närmare påvisar, frågan om officers- och reservofficersutbildningen samt underofficersklassens rekrytering genom de i det kongl. härordningsförslaget gifna bestämmelserna derom icke kan anses vara på ett tillfredsställande sätt löst;

då Riksdagen icke blifvit satt i tillfälle att samtidigt med behandlingen af förslagen om utsträckt värnplikt och om ny härordning taga i öfvervägande frågan om den af en ökad tjänstgöringsskyldighet betingade regleringen af officerarnes aflöningsförmåner samt då den i härordningsförslaget framlagda planen för reglering af underofficerarnes aflöning icke synes vara med rättvisa och billighet öfverensstämmande;

då enligt mitt förmenande frågorna om härens organisation samt skatteväsendets och det militära rättsväsendets ordnande böra i ett sammanhang framläggas till Riksdagens pröfning och då jag, såsom jag i min motion vidare utvecklat, anser, att en förlängning af de värnpliktiges öfningstid icke bör påläggas folket utan i förening med en afsevärd utsträckning af den politiska rösträtten;

då den af utskottet förebragta finansutredningen uteslutande är byggd på flygtiga sannolikhetskalkyler, uppgjorda utan något fast underlag och då densamma således icke torde kunna anses vara af beskaffenhet att böra läggas till grund för ett omdöme beträffande landets förmåga att bära de så betydligt ökade kostnaderna för försvaret samt ett afvägande af det rättvisaste och bästa sättet för dessa kostnaders uttagande, hvadan utskottets hemställan i detta hänseende också utmynnar i ett skrivelseförslag till Kongl. Maj:t, hvars handläggning och slutliga resultat icke lärer kunna förutsägas;

då jemväl det militära rättsväsendets ordnande är föremål för utredning af en särskildt för detta ändamål af Kongl. Maj:t tillsatt komité, hvars arbeten ännu icke påbörjats; så har jag icke kunnat biträda det beslut, hvartill utskottet kommit, nemligen att tillråda Riksdagen att *redan nu* fatta ett definitivt beslut och i hufvudsak antaga de af Kongl. Maj:t framlagda förslagen om utsträckning af den allmänna värnpligten samt om ny härordning.»

Ang. ny härordning m. m.
(Forts.)

Sedan ifrågavarande paragraf föredragits, anförde:

Herr Sjö: Herr talman! Mina herrar! Såsom herrarne torde finna, har jag biträdt en af de reservationer i fråga om det föreliggande förslaget till ny värnpligtslag och ny härordning, som finnas bifogade utskottets utlåtande. Och jag skall därför, i den mån jag så förmår, angifva skäl för min afvikande mening.

Men innan jag detta gör, ber jag få nämna, att jag, som icke är fackman, hvarken militär eller statsekonom, sökt att ändock bibringa mig — så långt jag det kunnat — den erfarenhet, som, så att säga, föreligger i förevarande fråga, genom att göra jmförelser, omfattande icke allenast den öfning, vi enligt den kongl. propositionen skulle få för vårt lands värnpligtige, utan äfven kostnaderna därför i jmförelse med förhållandena i andra länder, hvilka i strategiskt, geografiskt och finansiellt afseende äro med oss nära nog likställda. När jag det gjorde, låg det närmast till hands att först gå till vårt broderland Norge. Der har infanteriet en öfningstid af 144 dagar, specialvapnen något mera, och den allra längsta öfningstiden förekommer vid kavalleriet, nemligen 210 dagar. Öfvergå vi derefter till Schweiz, så finna vi, att en del af infanteriet har en öfningstid af 119 och en annan del af 135 dagar; specialvapnen hafva något längre öfningstid — den längsta, som något af dem har, uppgår till 180 dagar. — De nu nämnda länderna äro de, som jag ansett egentligen komma i fråga till jmförelse med vårt land.

Men jag skall be att äfven få göra några andra jmförelser. — Vi läste uti en morgontidning, jag tror för den 13 mars i år, ett telegram från Haag, att den holländska andra kammaren på förslag af regeringen beslutit en öfningstid af 8½ månader för infanteriet. Likaledes i en morgontidning sågo vi vidare — den 18 sistlidne februari — att i Frankrikes deputeradekammarers militära utskott varit före ett förslag rörande de värnpligtiges öfningstid. Det heter i den åsyftade tidningen: »Nu har emellertid deputeradekammarrens militära utskott antagit ett förslag af Lannes de Montebello att sänka värnpligtstiden till ett år. Denna tid, säger utskottet, är mer än tillräcklig för att bibringa äfven de minst intelligenta värnpligtige en militärisk uppfostran, göra dem hemmastadda med tjensten, exercisvana, skjutskickliga och disciplinerade, med ett ord, göra dem till soldater, som första och kunna utföra sina förmäns order». Detta i fråga om det stora militärlandet Frankrike! Hurudant beslutet sedermera i deputeradekammarren blifvit, derom har man ingenting förspört. — Vidare vet jag, att i Tyskland har under förlidet år beslutits en nedsättning af de värnpligtiges öfnings-

Ang. ny här-tid med ett år, och det är ganska starkt ifrågasatt, uppgifver en ordning m. m. tidning, att ytterligare sänka samma öfningstid.

(Forts.)

Det är under sådana förhållanden, jag inom utskottet hyst så stora betänkligheter emot att nu på en gång åstadkomma en utsträckning af de värnpligtiges öfningstid med så lång tid som från 90 till 365 dagar eller med 275 dagar. Det vore, synes det mig, ett steg ut i det ovissa; och man skulle kanske få ångra ett sådant steg. Herrarne kunna vara förvissade derom — och så ser jag saken — att, derest man icke i Frankrike och Tyskland väl insett, att den långa öfningstiden verkade skadligt icke allenast för den finansiella och ekonomiska utvecklingen, utan äfven i andra hänseenden, hade de af mig här förut omnämnda åtgärderna icke blifvit vidtagna. Att förslaget blir kostsam framgår af finansbetänkandet, det framgår af generalstabens och af Kongl. Maj:ts förslag. Jag får också säga, att, när man läser finansbetänkandet, man af detta finner, att man, så att säga, sökt med ljus och lykta för att hitta medel till att kunna sätta i gång och sedermera underhålla den stora försvarsapparatur, vi enligt Kongl. Maj:ts förslag skulle få. Man har t. ex. påpekat, att den direkta beskattningen borde höjas, så att genom densamma inflöte 10½ millioner kronor. Vidare har man föreslagit ökad stämpel på lagfart och ökning af hvitbetssockerskatten, som ju i år redan egt rum. Vidare skulle man höja bränvinstillverkningsafgiften och tullskatten på kaffe och vin, hvarjemte utskottet jemväl förutsätter, att tullen på tobak skulle höjas äfvensom att man skulle få större inkomster från riksbanken. Allt detta sammanlagdt skulle utgöra 27 millioner kronor. Detta skulle nu visserligen till en början motsvara behofvet, men ser man vidare på finansbetänkandet, skall man finna, att deri förutsättas några andra viktiga inkomster, som jag för min del åtminstone för närvarande icke kunnat vara med om. Der talas nemligen också om försäljning af åtskilliga statens domäner. Så talas i finansbetänkandet om att sälja Ladugårdsgärdet, en statens tillhörighet, som utan tvifvel är af ganska stort värde. Enligt mitt förmenande skulle emellertid en sådan åtgärd vara ganska betänkelig. Vi hafva der icke mindre än fem kaserner förlagda, och der äro också öfningsplatser för de i dessa kaserner förlagda trupperna. Jag tror därför, att man icke kan anse annat än som en högst betänkelig sak att i första taget tillgripa en sådan åtgärd. Vidare talade någon inom utskottet om, att, sedan Ladugårdsgärdet blifvit realiseradt, man skulle kunna försälja åtskilliga kronans egendomar i Skåne. Skulle man nu vidare fortgå på denna väg, tror jag, att hvar och en kan finna, huru det skulle sluta. Jag har därför icke kunnat komma till annat resultat, än att jag ansett, att det vore lämpligast att något dröja med att antaga Kongl. Maj:ts förslag och i stället i skrifvelse till Kongl. Maj:t begära ett förslag i den riktning, att man finge öfningstiden nedsatt från 12 till 8 månader, hvarigenom man skulle kunna åstadkomma någon reducering af de stora kostnader, som förslaget i dess nuvarande form skulle medföra.

Vid de beräkningar, jag anställt, har jag kommit till det resultat, att förslaget skulle medföra en kostnad af öfver 17 kronor pr individ. De ordinarie och extra ordinarie utgifter, som nu utgå under fjerde

och femte hufvudtitlarne, uppgå, såsom herrarne hafva sig bekant, till 58,278,802 kronor. Härtill kommer kostnaden för kaserners uppförande under 12 år, 48 millioner kronor, eller årligen 4 millioner kronor samt för artillerimateriels och gevärs anskaffande likaledes under 12 år 22,500,000 kronor, eller årligen 1,875,000 kronor. Läger man härtill den kostnadsökning, som skulle uppstå genom det nya förslagets antagande, 23,700,000 kronor för år, skulle de årliga utgifterna för försvaret komma att uppgå till 87,853,802 kronor. Nu kan man ju visserligen säga, att kostnaderna för kasernbyggnader äfvensom för artillerimateriels och gevärs anskaffning icke böra läggas endast på de närmaste 12 åren, men då de i allt fall skola utgå under dessa år, böra de efter mitt förmenande också tagas med i beräkningen. Det är väl sant, att vi, när öfvergångstiden är slut, äro af med dessa utgifter, derest vi ej taga ett långt amorteringslån derför, men jag får å andra sidan säga, att den armé, vi då hafva, är så stor, att för densamma säkerligen i allt fall kommer att erfordras orimligt stora utgifter. När härtill kommer, att kostnaden för kasernbyggnaderna, enligt uppgifter från vissa håll, kommer att utgöra icke 48, utan kanske minst 60 millioner kronor — en sak, som man också torde böra räkna med vid sina kostnadsberäkningar — så tror jag snarare, att utgifterna för försvaret skola blifva betydligt större, än hvad jag uppgifvit, och kanske stiga om några år till mera än 20 kronor pr individ. Äfven andra siffror kan en med säkerhet räkna. Så t. ex. har Kongl. Maj:t af innevarande Riksdag begärt för 4. och 5. hufvudtitlarne till försvaret, ordinarie och extra anslag tillsammans ..... kronor 68,261,100: —; kommer så dertill anslag för försvarets ökande, derest Kongl. Maj:ts härordningsförslag antages » 23,700,000: —

---

kronor 91.961,100: —

Detta, räknadt med 5 millioner landets invånareantal, blifver härefter, såvidt Riksdagen beviljar hvad sålunda begärts, en utgift per individ af öfver 18 kronor, och att det om 12 år skall blifva ännu dyrare, är alldeles säkert.

Enligt samstämmande uppgifter, som åtskilliga gånger förekommit i pressen, har jag här från en tidning uppgift, att försvarskostnaderna i andra länder äro betydligt mindre; och jag vill i det fallet erinra om, att i Ryssland dessa kostnader per individ utgöra icke mera än 8 kronor, i Tyskland 11 kronor, i Österrike 9 kronor, i Italien 9 kronor, i Norge 7 kronor, i Belgien 6 kronor samt i Schweiz 5 kronor. Här skulle de deremot komma att uppgå till öfver 17 kronor per individ. Dessa försvarskostnader skulle således här i vårt land komma att gå upp till omkring tre gånger så mycket som motsvarande kostnader i länder, jemförliga med vårt land. Och när man då ser, att Italien, oaktadt det icke utkräfer mer än 9 kronor per individ, ändock redan nu försmäktar under bördan af hvad det får utgifva för försvaret, är detta egnadt att göra en mycket betänksam. Jag läste för 6 år sedan uti en tidning en notis, som jag klippte ur, och hvori det under rubriken: »Italien har sålt general Garibaldi» heter: Italien har för att i sitt nuvarande nödställda läge anskaffa penningar sålt sin kryssare med detta berömda historiska namn till Argentina, dit kryssaren nu är på

Ang. ny här- väg. Dess värde är 10,8 millioner kronor. Detta lär vara det fjerde krigs-
ordning m. m. fartyg, från hvilket det fattiga, under rustningsbördan dignande Ita-
(Forts.) lien under sista tiden skilt sig. »General Garibaldi» byggdes vid
Armstrongs filial i Neapel. Herrarne känna mycket väl till, huru-
ledes Italien vid sitt inträde i trippelalliansen förband sig att icke
allenast anskaffa en tidsenlig flotta, utan äfven en armé, öfvad
efter dåtidens fordringar. Detta blef, som vi veta, alltför dyrt för
Italien, och det har mycket fått plikta för detta sitt förbund. Man
har sålunda sett mångfaldiga gånger, att, då Italien velat upnegotitera
län, det af bankirer fått det svaret: »minskad edra försvarsbördor först,
så skola vi sedan tänka på saken.» När det i ett land gått så långt,
att man för dess rustningar till sist måst sälja så dyrbara saker som
dess värdefullaste krigsfartyg för att uppehålla den finansiella ställ-
ningen, då kan man med sådant för ögonen verkligen bli mycket,
mycket betänksam.

Då jag är utaf denna uppfattning, kan jag icke vara med om ut-
skottets förslag, utan kommer att yrka bifall till den af herr Hans
Andersson och mig jemte 4 af denna kammares utskottsledamöter
afgifna reservation. På samma gång kan jag icke underlåta att göra
den erinringen, att, om vi en gång, i händelse det föreliggande för-
slaget nu faller, skulle få ett nytt förslag af ungefär samma innehåll,
som vi i vår reservation angifvit eller med 8 månaders öfningstid för
de värnpliktige, jag då gerna skulle se, att äfven ett förslag till krigs-
lagarnes omrevidering på samma gång framkomme.

Men det är icke allenast dessa krigslagars omrevidering, som jag
vill se samtidigt med ett annat härordningsförslag, utan äfven en
lagom värnskatts uttagande. Jag är nemligen en vän af värnskatt i
princip, men jag vill först ha ett bestämdt förslag i sådant syfte för
att deraf kunna se, om denna skatt öfver hufvud kan införas, innan
jag vill antaga ett härordningsförslag. Det är, tycker jag åtminstone,
riktigt, att sådana personer, som vilja begifva sig ut ur riket vid en
16, 17, 18, 19 och 20 års ålder, skola, i fall det tillåtes dem emigrera,
då få lemna någon gård af tacksamhet i skatteform till det land, som
fostrat dem. Jag anser det äfven vara riktigt, att, när från värn-
pligtsskyldighet befrias personer, därför att de äro plattfotade och
således kunna anses vara arbetsföra, också dessa få betala värnskatt,
men att de, som äro sjuka, lytta och lemmalösa, härifrån befrias.

Jag skulle också önska, att, när ett nytt förslag till äfventyrs
kommer fram, man äfven finge garanti för, att all krog rörelse på läger-
platserna och kasernområdena afskaffades. Det kan ju icke, mina
herrar, vara angenämt för en fader eller målsman att skicka ut sin
son eller den han har vårdnaden öfver till värnpligt, vare sig under
240 eller 365 dagar, då han vet, att på lägerplatsen finnes krog, som
utgör en stark lockelse för den unge mannen och kanske dermed hos
honom så småningom ingjuter ett gift, som han för hela sitt lif får
skada af. Detta är också en omständighet, som man synes böra taga
hänsyn till.

Jag önskar derjemte, att regeringen samtidigt med ett nytt här-
ordningsförslag måtte framlägga proposition om frälseräntornas af-
skrifvande på samma sätt, som redan skett med grundskatterna och

indelningsverket. Ty det kan icke vara rätt att låta en klass, ett fåtal människor, inom landet behålla de sekelgamla bördor, som trycka på dem, samtidigt med att man pålägger dem nya, i synnerhet när man, som sagdt, på andra håll beslutat afskrifningar; — det passar icke för vår upplysta tid.

Jag vill här äfven framhålla ett annat önskemål, som jag också till och med hört uttalas af officerare, nemligen att dessa glänsande uniformer, som de nu hafva, måtte utbytas mot andra mera tidsenliga. Engelsmännen ha i kriget mot boerna ganska dyrt fått plikta för denna uniformslyx, och efter hvad som sagts mig, ha de nu lagt bort sina glänsande uniformer, sedan de märkt, att dessa icke vore annat än förträffliga skottaflor. Man har många gånger icke allenast enskildt, utan äfven här i Riksdagen hört ifrågasättas, att man borde öka lönerna för våra officerare, och såsom skäl derfor har då ofta anförts, att deras uniformer äro så dyra. Man hör ju t. ex., huru en löjtnant ofta klagat öfver, att han får betala 4, 5, ja, 600 kronor för en uniform, då man dock kan få en lämpligare och under alla förhållanden bättre sådan för billigare pris, än hvad den nu brukliga betingar. För någon tid sedan träffade jag en bekant, som i London köpt en efter nutidens förhållande fullt ändamålsenlig uniform för ett pris af 70 kronor. Detta är ock en reform, som jag skulle önska få genomförd; och derest härordningsförslaget skulle falla nu, blefve det sannerligen icke annat än till gagn just med hänsyn till möjligheten att få de af mig påpekade önskemålen förverkligade. Att ett försvar skall kräfva så mycket större uppoffringar hos oss i jemförelse med hvad förhållandet är i andra länder, är något, som många gånger förvånat mig. Jag har i anledning deraf förfrågat mig hos personer, som varit förtrogna med förhållandena, och de hafva då sagt, att detta beror derpå, att vi aflöna vårt befäl så högt i jemförelse med utlandet — det finnes till och med officerare, som medgifvit detta. Bland annat har man som exempel derpå anført, huruledes en fanjunkare i Tyskland endast har i lön 600 kronor och fri bostad, men att han å andra sidan icke står kvar längre än 12 år i armén. En sådan person får nemligen, om han sköter sig väl, efter afgangen från armén en reträttplats vid tullen, jernvägen, telegrafan eller annorstädes, der han finnes lämplig. Detta gör, att de unge männen med en sådan reträttplats till ögonmärke troget och villigt tjena den fana. hvarunder de stå. Man vinner ock på detta sätt den fördelen i Tyskland, att man ständigt har unga och kraftiga män, som aflösa de äldre i män, som dessa afgå. Jag tror också, att detta nu påpekade förhållande är ganska beaktansvärdt. Vi taga ju gerna mönster från Tyskland. Hvarför då icke taga mönster derifrån äfven i detta hänseende, hvilket jag tror skulle blifva till mycket gagn. Skulle ofredens dagar komma — det Gud förbjude! — våra hamnar stängas och de utländska länen utebli, ja, då kanske det skulle vara lika klokt och bra att i landet hafva ett sparadt kapital för de utomordentligt stora behof, som då erfordras för att utrusta och underhålla en här och flotta i kriget som att i våra hamnar hafva en del instängda krigsfartyg och i våra förrådshus tusentals olämpliga och otidsenliga gevär förvarade.

Man måste betänka och besinna allt detta. Gör man det — och

Ang. ny här-
ordning m. m.
(Forts.)

Ang. ny här- ingen kan våga påstå, att vi förnärvarande hotas af någon fara —
 ordning m. m. så kan man icke annat än uttala den önskan, att vi skulle i fred och
 (Forts.) ro få öfverlägga om denna viktiga fråga på det bästa och för landet
 mest tillfredsställande sätt.

Jag vet mycket väl, att man i denna fråga sökt uppkonstruera en
 opinion i vårt land, en opinion sådan, att man kan beklaga de män,
 som haft till uppgift att verka därför. Ty man kan tänka sig, att
 det icke gerna böra vara angenämt för dem att resa omkring och
 hålla föredrag, som sára våra grannar och sprida ledsamhet inom vårt
 eget land.

Svenska folket har aldrig tillföre nekat — och jag är förvissad
 om, att det ej heller hädanefter skall neka — att försvara sitt land.
 Svenska folket är villigt att göra uppoffringar för fosterlandets försvar
 i många afseenden, ej minst genom att bereda våra värnpligtige
 tillfälle till öfning i vapnets bruk. Men vi vilja göra detta på bästa
 och tidsenligaste sätt, så att vi icke sedermera behöfva ångra oss.

Svenska folket vet äfven, att ju mer vi låna, dess mera sätta vi
 oss i skuld, vare sig det sker för försvaret eller andra ändamål. Det
 vet också, att det är lika farligt att göra sig ekonomiskt beroende af
 andra länder som att icke kunna täfla med dem i krig. Vi böra
 äfven ihågkomma, att vårt land för närvarande har en skuld på öfver
 400,000,000 kronor och att det kan vara rätt riskabelt att fortsätta
 med vidare skuldsättning, som man enligt mitt förmenande måste
 göra, derest härordningsförslaget antages.

Det är dessa synpunkter och jemförelser, som föranledt, att jag
 efter moget och noggrant öfverläggande med mig sjelf icke kunnat
 komma till annat resultat, än att det bästa och lyckligaste, som vi för
 närvarande kunde göra, vore att, med afslag å såväl Kongl. Maj:ts
 nu föreliggande förslag som utskottets hemställan, hos Kongl. Maj:t
 begära framläggande af ett nytt förslag till härorganisation.

Då jag hyser denna åsigt, skall jag be att få yrka afslag å Kongl.
 Maj:ts proposition och utskottets hemställan samt bifall till den af
 herrar H. Andersson och mig m. fl. afgifna, vid betänkandet fogade
 reservation.

Hans excellens herr statsministern friherre von Otter: Herr greve
 och talman, mina herrar! Då den stora, för Sveriges framtid så viktiga
 frågan om beredande af en effektiv och varaktig försvarsorganisation
 nu skall företagas till behandling af Riksdagen, har Konungens stats-
 råd, efter att hafva tagit i noggrant öfvervägande innehåll af det
 betänkande, som Riksdagens särskilda utskott afgifvit, trots det kunna
 vara till gagn att redan vid behandlingens början angifva sin ställning
 till frågan, sådan den sålunda föreligger.

Statsrådet känner sig lifligt öfvertygad, att en härorganisation,
 byggd hufvudsakligen på värnpligtens grund, men med en kortare ut-
 bildningstid för de värnpligtige, än Kongl. Maj:t föreslagit, icke kan
 erbjuda det betryggande försvar, som vårt land kräver. Med undan-
 tag af Norge och Schweiz finnes intet europeiskt land, med hären or-
 ganiserad enligt värnpligtsystemet, som icke har lagstadgat en betyd-
 ligt längre eller, såsom Danmark, delvis längre utbildningstid. De

förslag till härorganisation med värnpligtssystemets tillämpning, som hos oss förekommit, 1875 och 1891 årens förslag, upptogo för de värnpligtige en längre utbildningstid.

Ang ny härordning m. m.
(Forts.)

En utbildningstid af tolf månader borde därför enligt statsrådets mening icke anses för lång. Också hafva de sakkunnige, som granskat det af generalstaben utarbetade förslaget, hvilket af Kongl. Maj:t blifvit i allt hufvudsakligt följdt, förklaradt, att de funne förslaget, sådant det förelagts dem, tillfredsställande under förutsättning af 365 dagars fredstjenstgöring för de värnpligtige. Statsrådet skulle därför ikläda sig ett mycket stort ansvar inför Sveriges folk, om det skulle tillstyrka Konungen att antaga en härorganisation, i ersättning för den vi nu hafva, lagfästade en kortare utbildningstid för de värnpligtige än den af Kongl. Maj:t föreslagna.

En härorganisation på värnpligtens grund med allenast åtta månaders utbildningstid för de värnpligtige anser statsrådet icke antaglig. Om därför, såsom en del reservanter föreslå, Riksdagen skulle besluta att i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla om nytt förslag till härordning, grundad hufvudsakligen å indelningsverkets upphörande samt å utsträckning af de värnpligtiges öfningstid till allenast åtta månader, kan ett sådant beslut, så vidt af det nuvarande statsrådet kan komma att bero, icke leda till lösning af den stora frågan, utan anser statsrådet sin pligt vara att i sådant fall, liksom ock i den händelse frågan vid denna riksdag eljest på ett eller annat sätt faller, tillstyrka Kongl. Maj:t att å nyo förelägga Riksdagen förslaget, i allt hufvudsakligt oförändradt.

I en del reservationer framhålles önskvärdheten af, att samtidigt med härordningsfrågan jemväl förslag till lösning af andra stora frågor borde föreläggas Riksdagen, såsom skatteväsendets ordnande med tillämpning af grundsatserna om sjelfdeklaration och progressiv beskattning, ny krigslagstiftning och utsträckning af den politiska rösträtten. Statsrådet erkänner gerna, att införandet af en härordning, hvilande hufvudsakligen på värnpligtens grund, bör hafva till följd reformer i nämnda hänseenden, men måste beklaga, om fordran ställes på dessa frågor föreläggande för Riksdagen samtidigt med försvarsfrågan, hvilket skulle medföra, att denna fråga, hvars genomförande fordrar så många år, skulle blifva oafgjord, till dess jemväl de öfriga blifvit behörigen utredda och enighet om deras rätta lösning uppnådd. Statsrådet anser frågan om ett tryggande försvar vara så stor i och för sig sjelf och så höjd öfver alla andra, att den bör fa afgöras utan afbidan på lösningen af de öfriga, hvilka tvifvelsutana komma att framläggas för Riksdagen, så fort ske kan efter det de blifvit vederbörligen beredda. Statsrådets uppfattning beträffande progressiv beskattning och sjelfdeklaration inhemtas af chefens för finansdepartementet anförande till protokollet öfver finansrenden den 21 nästlidne december. Sin önskan att så snart som möjligt bringa frågan om revision af krigslagarne till en lycklig lösning har statsrådet ådagalagt, då det tillstyrkt Konungen att tillsätta en komité för denna frågas allsidiga utredning. Beträffande slutligen frågan om utvidgning af den politiska rösträtten, anser statsrådet det förbjuda sig sjelf att uttala någon mening, innan den af Riksdagen begärda, ännu pågående utredningen

Ang. ny här- rörande de förutsättningar och vilkor, under hvilka den må kunna ske,
 ordning m. m. hunnit fullbordas.

(Forts.)

Statsrådet har härmed i hufvudsak angifvit sin ställning till den stora, nu föreliggande fosterländska frågan. Tolf är erfordras enligt förslaget till den nya härorganisationens genomförande. Vi kunna icke veta, under hvilka förhållanden frågan återkommer, derest den, anknuten till andra hvar för sig betydande spörsmål, undanskjutes till en framtid, hvars gestaltning vi icke kunna förutse, än mindre bestämma. Statsrådet anser sig göra sin pligt genom att yrka och vidhålla, att frågan bör utan uppskof bringas till afgörande, och hyser den förhoppningen, att dess uppfattning härutinnan också skall visa sig vara Riksdagens.

Herr Hjelmérus: Herr grefve och talman! Behovvet af ett förbättrad försvar synes mig numera vara så allmänt erkändt inom hela vårt land, att jag för min del icke med några ord vill försöka påvisa tillvaron af ett sådant behof, utan jag förutsätter detta såsom något i och för sig alldeles gifvet.

Det kongl. förslag, som nu föreligger och som haft till ändamål att för Riksdagen framlägga en plan till ny härordning, synes mig på det hela taget vara högst förtjenstfullt affattadt. Och om jag nu i en eller annan punkt har något att deremot anmärka, sker det hufvudsakligen endast af den anledning, att jag dervid vill söka påvisa möjligheten af en nedsättning i den beräknade kostnaden, hvilken, efter mitt förmenande, ställer sig alltför hög och ålägger svenska folket en tyngre börda, än som man för närvarande vågar åtaga sig. Det kan emellertid vara tvifvel underkastadt, huruvida denna börda är för stor eller icke, beror hufvudsakligast derpå, hvad vigt och betydelse man tillerkänner den sak, som här är i fråga. Är det blott fråga om en vanlig utgift, en utgift, som icke afser något större eller mera betydande ändamål, är det klart, att man med en viss, ja, med mycket stor fruktan åtager sig ett ökadt årligt anslag, som går upp till mellan 20 och 30 millioner kronor.

Men är det fråga om vårt lands väl eller ve, är det fråga om att bereda landet ett varakligt försvar, som under alla omständigheter skall kunna trygga det under utöfningen af fredliga yrken, då är den uppoffringen icke så stor, att vi i sjelfva verket behöfva rygga tillbaka för den. Då är den icke större, än att det — synes mig — borde vara fullt möjligt både att nu åtaga sig den och att framdeles gå i land dermed.

Jag skall här icke söka framlägga någon särskild finansplan. Jag skall våga ansluta mig till hvad herr statsrådet och chefen för finansdepartementet i sitt uttalande till statsrådsprotokollet anfört — men med någon modifikation. Den modifikation, som jag anser i denna finansplan vara mest af nöden, är att få tatolsumman i någon mån nedbragt. Och detta nedbringande anser jag så mycket nödvändigare, som beräkningen är uppgjord på en tid, då statens inkomstkällor flödat rikligt, ja, så rikligt, att man äfven med ljus blick på tingen icke kan våga hoppas, att under följande år få se så stora inkomster städe inflyta i statens kassa.

Men för öfrigt, om herrarne vilja jemföra den nu i utsigt ställda utgiften med hvad som till exempel i forna tider låg skattebönderna i Sverige att ensamma bära, hemställer jag till herrarne, om det verkligen är något alldeles förtvifladt eller oerhördt att åtaga sig. Hvad fingo icke skattebönderna i forna tider, då ofred och oro städse var för handen, hvad fingo icke de åtaga sig!

Ang. ny här-
ordning m. m.
(Forts.)

Och hvad skulle väl detta vara för hela Sveriges land och folk? Bevillningen ligger nu på alla kategorier af enskild jord; bevillningen ligger på inkomst af kapital och arbete; den ligger utjemnad och fördelad på ett ofantligt mycket bättre sätt, så att väl ingen vågar stiga fram och säga, att han för sin del tryckes så hårdt i detta hänseende som det skattdragande svenska folket, d. v. s. de forna skattebönderna, i gamla tider fingo vidkännas, då icke någon början till skattereglering ännu var gjord.

Jag kan därför icke tänka mig annat, än att, om de nedsättningar i utgifterna, som jag och mina meningsfränder tänkt oss såsom möjliga, varda genomförda, det då kommer att visa sig både möjligt och drägligt att åtaga sig ungefär hvad Kongl. Maj:ts för öfrigt i sin proposition fordrat.

Efter dessa mera allmänna erinringar skall jag be att få beröra den mera speciella anmärkning, som jag vid den föredragna paragrafen funnit anledning framställa mot Kongl. Maj:ts förslag.

Som herrarne redan förut känna, har det vid uppgörandet af den nya härorganisationen tydligtvis varit bestämmandet af öfningstiden för de värnpliktige, som utgjort den allra mest ömtåliga punkten. Detta är något, som man redan *a priori* kan finna och som erfarenheten i detta fall mer än tillräckligt har bekräftat.

Det skulle väl ligga närmast till hands, när man vill söka bilda sig ett omdöme rörande öfningstidens längd, att utgå från den enkla grundsats, att det är vår skyldighet gent emot våra värnpliktige att bereda dem en utbildning, som ungefärligen svarar mot den utbildning, som består inom de krigsbärande, mot hvilka de i en framtid kunna tänkas komma att strida. Det vore ju, om jag så må säga, en gärd af rättvisa. Vi ha nemliga vissa skyldigheter mot våra värnpliktige, som ju en gång skola gå ut att försvara vårt land och vara hem. Och dessa skyldigheter synas mig närmast bestå deri, att vi bibringa och att vi bekosta dem en utbildning, ungefärligen motsvarande det allmänna måttet nu för tiden i Europa.

Om vi då företaga en granskning af den öfningstid, som är fastställd inom de olika europeiska staterna, lemna ju, som herrarne behagade finna, vår östra granne åt sina värnpliktige vida längre öfningstid, ja, ända till 4 à 5 år. De stora staterna på kontinenten, såsom Tyskland, Frankrike, Österrike och Italien m. fl., hafva för sina värnpliktige stadgat en öfningstid af 2 till 3 år, och äfven länder sådana som Spanien och Portugal, ja, nästan samtliga europeiska stater hafva en öfningstid af likaledes 2 eller 3 år. Till och med det lilla neutrala Belgien har en öfningstid, som uppgår till 3, understundom 4 år. Detta är siffror, inför hvilka vi frukta och, jag vågar säga, nästan bäfva. Nedärfda vanor och föreställningssätt, fruktan för kostnader o. s. v. göra det nästan till en bjudande nödvändighet för oss att stiga

*Ang. ny här-
ordning m. m.*
(Forts.)

långt tillbaka i jernförelse med dessa stater, ehuru vi finna, att det icke är deras ställning som stormagter ensamt och att det ej heller är deras läge i det ena eller andra fallet, som åstadkommit den långa öfningstiden, utan att det är tidens kraf, som trängt sig fram och med nödvändighet fordrar en så långt utsträckt öfningstid. Det oakadt våga icke ens de af oss, som äro allra mest försvarsvänliga, föreslå, att vi skola antaga en så lång öfningstid. Ja, icke ens Kongl. Maj:t, som tagit frågan så allvarligt under öfvervägande, har ansett sig behöfva föreslå en så lång tid.

Tager man återigen en annan utgångspunkt och söker med stöd af våra egna inre förhållanden erhålla ett mått för behofvet af våra värnpligtiges öfning, kan man komma till ett resultat, som ganska mycket, ja, ofantligt understiger hvad jag nyss omnämnt vara gällande i andra stater. Här i Sverige få nu våra indelta soldater en rekrytutbildning af 5 månader, och ehuru mot den indelta armén framställts många anmärkningar — och jag hör ej till dem, som vilja öferskatta densamma — så hafva dock de anmärkningar, som jag och många andra framställt mot denna armé, icke haft sin grund deruti, att rekrytutbildningen varit för ringa. Jag har icke hört någon anmärkning framställas i det fallet, vare sig från Kongl. Maj:ts sida eller från något annat håll, utan den indelte soldaten har städse ansetts som ordentligt och väl utbildad. Här skulle man då få ett mått eller en utgångspunkt för att kunna leda sig fram till hvad som vore det nödvändiga, hvad som vore ett minimum för att man med iakttagande af all sparsamhet skulle kunna åstadkomma en förbättrad härordning. Till denna rekrytutbildning af 5 månader blir det naturligtvis alldeles nödvändigt att lägga något, som svarar mot de nuvarande årliga repetitionsöfningarna, hvilka i hög grad bidraga att stadga och bibehålla den färdighet, som en gång erhållits och som — jag medgifver det gerna — bidrager till att ytterligare utbilda honom för det kall, hvartill han en gång blifvit lärd och inöfvad. Om jag då för min del till dessa 5 månader lägger ett antal af 90 dagar, äro vi uppe vid 240 dagar eller vid en öfningstid af ungefär 8 månader, och detta har också för mig och mina medreservanter syntts vara ett mått, vid hvilket man kunde stanna och vid hvilket man skulle kunna — om jag så får säga — trygga sig. Jag har visserligen alldeles klart för mig, att jag nu talar för ett minimum, men då frågan är att med användande af all den sparsamhet, som är möjlig, likväl få fram ett någorlunda tryggande försvar, måste man närma sig det lägsta så långt, som kan anses vara med möjligheten öfverensstämmande.

Nu torde det vara ett axiom, att ju längre tid de värnpligtige öfvas, desto större blifva kostnaderna, icke blott de direkta utgifterna för statsverket, utan äfven de indirekta kostnaderna genom uppoffring af dagsverken och af tid för näringsidkarne, och ju kortare tid de värnpligtige öfvas, desto drägligare blifver naturligtvis uppoffringen af dagsverken och af tid och desto mindre den direkta utgiften för statsverket. Följaktligen kan genom en sådan nedsättning, för hvilken jag här vågat göra mig till tolk, en högst afsevärd minskning i kostnader vinnas, och denna har för mig varit af sådan betydelse, att jag till mycket stor del låtit detta vara ett motiv för mitt beslut.

Då jag sålunda här vågar påyrka en öfningstid af 8 månader, gör jag detta dels på de skäl, som nu anförts, dels därför att jag någon mån genom personlig erfarenhet vunnit kännedom om, till hvilka resultat det är möjligt att komma under en sådan tid, som jag nu stält i utsigt. Jag har nemligen sjelf vid 18 års ålder undergått 5 månaders vapenöfning, och jag känner sålunda till hvad en sådan vapenöfning vill säga. Emellertid skall jag här icke omtala hvad min uppfattning är angående det resultat, som dervid vanus, men så mycket vågar jag säga, att de uttalanden, jag hörde af den högsta krigsledningen om mig och mina kamrater — och dessa uttalanden gjordes in amplissima forma — vittna om, att resultatet skulle — åtminstone efter den tidens åskådning — varit mycket tillfredsställande. Nu har visserligen förflutit många år sedan dess, och stora förändringar kunna ju hafva inträffat, men det är dock icke längre sedan, än att de stora dragen nu och då gälla ungefär lika. För öfrigt har jag vid 19 års ålder undergått ytterligare 5 månaders vapenöfning och sålunda tillhoppa vapenöfvats i 10 månader, så att jag åtminstone i någon mån har en aning om hvad en öfningstid af 10 månader skulle vilja säga. Dervid har jag dock alldeles bestämdt den uppfattningen i fråga om skilnaden mellan 5 och 10 månaders öfningstid, att den ytterligare öfningstiden af 5 månader icke i effektivitet motsvaras af tillväxten i kostnader — om man bortser från många lika kostnader, som måste göras. Det är alldeles säkert — åtminstone enligt min uppfattning — att effektiviteten icke fördubblas, utan att för utvecklingen i detta fall finnes en trängre gräns.

Mina herrar! Vi stå nu inför en åtgärd, som, så vidt jag kan se, har till ändamål att fullfölja de åtgärder, som vidtogos genom lagarne den 5 juni 1885 och den 2 december 1892. Visserligen äro förhållandena icke i alla afseenden lika, utan i åtskilliga äro de förändrade, men i ett fall äro de dock lika, nemligen deruti, att man då arbetade på att stärka rikets försvar och att detta äfven nu är vårt hufvudsyfte. Det finnes dock en stor skilnad, derutinnan, att vid föregående tillfälle hade Kongl. Maj:t till sitt förfogande ganska stora vederlag åt dem, som beslöto den ökade värnpligten, hvilket deremot nu icke är förhållandet. Nu har Kongl. Maj:t icke något att erbjuda som lämpligt vederlag för värnpligtens utsträckning; ty det besvär, som genom indelningsverket fullgöres, är redan till fullo ersatt, hvadan rustnings- och roteringsbesväret numera måste anses ega ett ringa kompensationsvärde. Jag vågar emellertid, mina herrar, uttala den förhoppningen, att förändringen i nämnda afseende icke skall hafva något inflytande på frågans utveckling, utan jag hoppas, att den skall gå lyckligt igenom det oaktadt, och jag hoppas, att kaummaren icke skall svika sina gamla goda traditioner, utan alltid, då det visar sig behöfligt, på ett fullt tillfredsställande sätt verka till betryggande af fosterlandets försvar.

Herr talman! Jag skall bedja att få yrka bifall till den af mig samt herrar Nylander och Lindblad afgifna, vid utskottsbetänkandet fogade reservation.

Chefen för landtförsvarsdepartementet herr statsrådet Crusebjörn:
Herr talman, mina herrar! Vid ett föregående tillfälle under denna

Ang. ny här- riksdag har jag varit i tillfälle att här framhålla, att vid bestämmandet
 ordning m. m. af den i det kongl. förslaget föreslagna utbildningstid af 365 dagar för
 (Forts.) de värnpligtige, har den ledande principen varit den, att man skulle fullt
 tillräckligt tillgodose en verklig soldats utbildning, men att man å andra
 sidan ej heller ville för de värnpligtiges utbildning begära en dag längre,
 än hvad den nyss nämnda fordran kräfde. När nu utskottet har tillstyrkt
 Kongl. Maj:ts förslag i denna del, är jag naturligtvis mycket tillfreds-
 stäld med det resultat, hvartill utskottet kommit. Endast en betänk-
 lighet har jag för bifall till den nu föreslagna paragrafen, och det är
 den inskränkning, som deri gjorts beträffande tiden under året för
repetitionsöfningars hållande. Det är nemligen föreslaget, att vid in-
 fanteriet i allmänhet repetitionsöfningar icke måtte få ega rum från
 och med den 11 juli till och med den 9 september. Af den motive-
 ring, som åtföljde det kongl. förslaget, framgår, att meningen varit,
 att repetitionsöfningarna skulle sluta före oktober månads ingång med
 hänsyn till de i vårt land rådande klimatiska förhållandena. Med den
 nu gjorda inskränkningen beträffande hela landet med undantag af
 Norrland, ty der ifrågasätter icke utskottet en dylik inskränkning, blir
 emellertid följden, att man får repetitionsöfningarna allt mer och mer
 in i oktober och med det kongl. förslaget om 35 dagars repetitions-
 öfningar skulle det blifva ganska afsevärdt. Man kan icke neka till,
 att i allmänhet är oktober månad regnigare än september. Det kan
 då också vara en lägre nattetemperatur. Då jag emellertid icke för min
 del kan tillstyrka, att repetitionsöfningarna förläggas *före* den 11 juli,
 så — för så vidt jag kommer i tillfälle att tillämpa den lag, som här
 är ifrågasatt — måste repetitionsöfningarna blifva förlagda till hösten.
 Likväl anser jag detta icke innebära en alltför stor olägenhet; våra
 baracker äro nemligen försedda med kaminer, så att icke behöfver folk
 frysa i desamma. För öfrigt är i kostnadsberäkningarna upptagen en
 afsevärd summa för att sätta barackerna i fullgodt skick, så att de
 komma att motsvara hygienens fordringar i såväl ena som andra af-
 seendet. Det är då man aflägsnar sig på öfningar från mötesplatsen
 och måste ligga borta om nätterna, som olägenheten skulle göra sig
 mest känbar, d. v. s. vid fälttjänstöfningar, som företagas vid de olika
 truppafdelningarna eller vid så anordnade fälttjänstöfningar, då trupper
 af flera vapen äro sammandragna. Om man då skall bivackera ute
 och väderleken är ogynsam, kunna svåra förhållanden uppstå. Man
 har dock å de flesta orter tillfälle att inqvartera sig i byarna. Och
 skulle svårigheten att kunna göra detta på frivillighetens väg blifva
 för stor, torde det i så fall blifva nödvändigt att lagstifta i den vägen,
 så att man finge samma rätt i fredstid, som man nu har i krigstid.

Hvad angår de vid betänkandet fogade reservationerna, så, med
 hänsyn till att dessa äro afgifna utaf samtliga ledamöterna från denna
 kammare, blir naturligtvis icke min tillfredsställelse öfver det resultat,
 hvartill utskottet kommit, så odelad, som jag skulle hafva önskat. De
 flesta af reservanternas förutsätta en öfningstid utaf de värnpligtige af
 endast 8 månader — således en i hög grad reducerad öfningstid i för-
 hållande till hvad Kongl. Maj:ts föreslagit.

Om jag närmare granskar hvad reservanternas i denna sak anfört,
 finner jag, att de i allmänhet utgå från en första rekrytutbildning

utaf 5 månader och dertill lägga 3 stycken repetitionsöfningar, hvar- *Ang. ny här-*
 dera om 30 dagar. Sammanlagda utbildningstiden skulle alltså blifva *ordning m. m.*
 8 månader. Såsom motiv för detta resonnement anföres förhållandet *(Forts.)*
 vid indelta armén. Det uppgifves, att indelta arméns — infanteriets
 — rekrytöfningar utgöra tillsammans 150 dagar; och det anmärkes
 derjemte, att man från alla håll hört, att ingen anmärkning före-
 kommer mot våra indelta soldater i afseende å deras utbildning. I en
 annan reservation säges, att det äfven bland militära fackmän är ett
 temligen allmänt erkänt sakförhållande, att den nuvarande stamrekryt-
 utbildningen är god och tillfredsställande, hvilket också styrkes af flera
 års erfarenhet. Jag ber emellertid att få i afseende å den indelta
 arméns rekrytutbildning påpeka, att siffran 150 ej är alldeles exakt.
 Det förhåller sig nemligen så, att under första året har den indelte
 rekryten 100 dagars rekrytskola och under andra året 50 dagars rekryt-
 skola, hvilket alltså gör 150 dagar. Men första året, omedelbart efter
 första rekrytskolan å 100 dagar, infaller regementsmötet på 22 dagar,
 då rekryterna deltaga uti sitt kompanis öfningar. Vid rekrytskolas
 slut det andra året hafva de således 172 dagars öfning. Vidare måste
 emellertid ungefär 60 å 70 procent utaf de indelta rekryterna blifva
 kommenderade till förberedande korpralskola andra året; och denna
 varar i 50 dagar. Derefter genomgå de fleste af dem en korpralskola
 på 100 dagar. Således finna vi, att den indelte soldaten har, innan
 han slutar sin rekrytutbildning, en öfningstid af minst 172 dagar, men
 derjemte under sin första tjenstetid till ett antal af 60 å 70 procent,
 en öfningstid af 150 dagar eller tillsammans mer än 300 dagar. Dess-
 utom är att märka, att rekryterna från två arméfördelningar, nemligen
 den andra och femte, som äro sammandragna i Norrköping och Gefle,
 få redan från början en rekrytskola af 6 månader, d. v. s. 180 dagar.
 Således finna vi, att denna siffra, 150, tål någon närmare utredning.
 Hvad angår uttalandet, att bland de militära fackmännen är en allmän
 belåtenhet med den första utbildningen vid indelta armén, så måste jag
 förklara, att så verkligen *ej* är förhållandet. Ty det har i långliga
 tider varit en sak, som de militära fackmännen hafva haft alldeles
 klart för sig, att den indelte rekrytens första utbildning är den minsta
 möjliga och ej lemnande det resultat, som man önskar. Förhållandena
 hafva nu på de senaste 10 åren — beträffande öfningarna vid den in-
 delta armén — utvecklats sig vida utöfver hvad fört var förhållandet.
 Ty derförinnan voro de i hög grad otillfredsställande. Men, som sagdt,
 dessa rekrytskolor och underbefälsskolor hafva förbättrats under de
 senare åren, och förhållandena hafva derigenom naturligtvis blifvit
 bättre, så att dessa skolor möjligen numera kunna betraktas sasom nöd-
 torftiga. Då kan man fråga: hvarför hafva icke de militära myndig-
 heterna på allt sätt sökt att förlänga dessa indelta soldaters rekryt-
 utbildning? Ja, mina herrar, det beror på det indelta systemet. Det
 ligger i detta. Så länge rekryteringen hvilat på rust- och rotehällarne,
 har det berört deras intressen, om på något sätt den indelta
 arméns öfningar utsträcktes. Och när det varit fråga om att bevilja
 pengar till denna armés utbildning, har därför Riksdagen varit synner-
 ligen försigtig och gjort ständiga afprutningar. Ty hade så skett, hade
 naturligtvis svårighet uppstått för den indelta arméns rekrytering, och

derigenom hade kostnaden för densamma äfven höjts. Derför har man städe fått nöja sig med det allra minsta, då det varit fråga om den indelta arméns utbildning. Vid denna frågas bedömande får man ock erinra sig, att den indelte soldaten med sin mångåriga tjenstetid kan förvärfva så småningom en del af de egenskaper i afseende å disciplin och tjenstevana, som han icke till fullo erhållit vid den första utbildningen, men som dock icke kan komma de värnpligtige till del, då den första utbildningen skall vara den grundläggande och så grundläggande, att hvad som vid de få repetitionsöfningarna kan bibringas honom derutöver ej kan blifva så särdeles mycket, utan detta blir naturligtvis en repetition och ett underhåll för ett fatal år af de militära egenskaper, som han förvärfvat vid rekrytskolan. Det är således efter min mening ej alldeles rätt, att man vill beräkna såsom tillräcklig för de värnpligtiges första utbildning förhållandena vid den indelta armén. Ty det är just dessa förhållanden och den erfarenhet, till hvilken man der kommit, som visa, att, när den indelta armén nu skall försvinna — och stammen för öfrigt såsom sådan äfven skall försvinna — man icke kan ställa sina fordringar så lågt, som här ifrågasatts, nemligen till sammanlagdt 8 månader. Erfarenheten från den garnisonerade armén visar ock, att en soldatutbildning under tillsammans tolf månader är behöflig, men bör också vara tillräcklig. Och då man nu skall öfvergå till ett fullständigt värnpligtsförslag och man ej längre har stammen att lita till, då blir det också en nödvändighet att utbilda de värnpligtige så, att man kan fullkomligt försvara denna utbildnings tillräcklighet från militärisk synpunkt.

Reservanterna påpeka å ett ställe, att de förutsatt, att värdet af denna 8 månaders utbildning skulle kunna blifva större, än hvad den för närvarande är vid den indelta armén, d. v. s. tiden skulle bättre kunna tillvaratagas. Ja, mina herrar, det är något, som man ser då och då framhållas uti tidningsartiklar och andra uppsatser, i hvilka man behandlar dylika ämnen mer eller mindre lätt. Men man finner dock aldrig sådana påståenden uti den litteratur, som har mera värde och under hvilken författarens namn står. Der finner man icke sådana uttalanden. Jag vågar påstå, att under de senare 10-talen år hafva väsentliga förbättringar uti undervisningsmetoderna vid armén gjort sig gällande. Man tillvaratager tiden på ett helt annat sätt nu än förr. Skilnaden mellan då jag började min militära tjenst och nu är himmelsvid. De utaf herrarne, som vilja göra sig besvär att något studera de reglementen och instruktioner, som nu äro gällande, och de, som gälde för 10 å 15 år sedan, skola utan tvifvel finna, huru deras affattning är förändrad så, att de icke inbjuda till det pedanteri och de petitesser, som förr gjorde sig gällande. Man skulle vara frestad att tro, då man läser en del framställningar i detta ärende i dagslitteraturen, att de, som skrivit dem, se på förhållandena sådana de voro för 20 å 25 år sedan.

Går man vidare i studiet af reservationerna, så finner man, att reservanterna föreslå en afprutning i den begärda öfningstiden genom att ifrågasätta en minskning i tiden för repetitionsöfningarna från 35 till 30 dagar. När jag öfverlade om de grunder, hvilka jag ville uppställa för det nya arméförslaget, så framträdde för mig synnerligen

lifligt den önskan, att denna tid kunde begränsas till 30 dagar, framför allt på det att repetitionsöfningarna icke skulle behöfva börja fem dagar tidigare på senhösten. Men genom de undersökningar, som då företogos, blef jag öfvertygad om, att man måste begära en tillökning i våra nuvarande 22 dagars regementsmöten till 35 dagar. När man noga genomgår tidens användning vid regementsmötena, skall man finna, huru otillräcklig den är för att motsvara de fordringar, som numera uppställas. Det är då, som öfningar vid de större truppförbanden skola ega rum, hufvudsakligen i bataljoner och regementen, och den tid, som kan dertill anslås, blir så knapp, om ej den ifrågasatta utsträckningen i tiden genomföres. Man skall ej tro, att, då jag talar om bataljons- och regementsöfningar, det är fråga endast om bataljonsexersis på sjelfva öfningsfältet. Nej, derför kan nog den nuvarande tiden vara tillräcklig. Hvad jag åsyftar är de öfningar, som ega rum i terrängen på mera eller mindre afstånd från exercisfältet, då bevakningstjänst, stridsöfningar och dylikt skola företagas — det är för sådana öfningar, som tiden icke räcker till. Vidare hafva de stora anspråk, som nu ställas på soldatens utbildning i skjutning, förorsakat, att en längre tid måste anslås till öfning deri utöfver den tid, som måste egnas derät under rekrytutbildningen. Dessa fältskjutningar i trupp, som numera spela en sådan roll, kräfva ofantligt stor förberedelse, ontanke och äfven tid för utförandet, och detta i synnerhet derför, att man mer sällan kan anställa sådana fältskjutningar i närheten af mötesplatsen, utan vanligtvis måste gifva sig i väg på ganska långt afstånd derifrån. Marscherna till terrängen kräfva således ganska lång tid, och dertill kommer, att öfningarna icke böra är ifrån är ske på samma plats, utan man måste försöka vexla terräng så mycket som möjligt.

Här kan det vara lämpligt att framhålla, att för femton eller tjugu år sedan fältskjutöfningar icke förekommo vare sig här eller i något annat land. Dessa öfningar äro något, som tillkommit på senare tiden och utvecklats sig i hög grad, något, som man öfverallt funnit vara af den allra största vikt och betydelse och som funnits vara alldeles nödvändigt för infanteriets utbildning. Hvad som för tio, femton eller tjugu år sedan kunde vara tillräckligt med afseende på öfningstidens längd, det är numera alldeles otillräckligt. Det är derför, som, då det, såsom nu är fallet, är fråga om att verkligen utveckla vårt härväsende på ett sådant sätt, att det blir betryggande och kan motsvara tidens fordringar, så långt våra ekonomiska tillgångar medgifva, man måste se saken litet i stort och icke så räkna på dagarne, att man rör sig med siffror, som gälla för helt andra fordringar än dem, som nu uppställas.

Vidare äro reservanterna af den mening, att den repetitionsöfning på 15 dagar under nionde året, som Kongl. Maj:ts förslag innehåller, icke må genomföras. Något militärt skäl anföras, så vidt jag kan finna, reservanterna icke härvidlag, utan de framhålla endast, att denna öfning under nionde året utan tvifvel skulle för de värnpliktige vara mycket oangenäm och litet tilltalande, och derför anse de, att det vore så godt, att den helt och hållet utginge. Jag måste emellertid förklara, att dessa femton dagars öfning med den yngsta årsklassen i

Ang. ny här-
ordning m. m.
(Forts.)

andra uppbådet har en mycket stor betydelse i den nu föreliggande härordningsplanen. Ty, då man nu skall öfvergå till ett rent värnpligtsförslag, så afser man ju dermed framför allt, att man skall kunna vid försvaret af fosterlandet i händelse af behof tillgodogöra sig nationens alla krafter. Men i sådant fall får man icke inskränka sig till att endast gifva de värnpligtige utbildning uti första uppbådet, utan bör man också ställa så till, att man kan tillgodogöra sig det andra uppbådet, det vill säga nionde, tionde, elfte och tolfte årsklasserna. Folket finnes ju, och man kunde naturligtvis, utan hänsyn till om dessa årsklasser få någon öfning, ändock sätta dem på benen och med dem mobilisera de i förslaget omnämnda reservtrupper. Emellertid bör man väl se till, att de få något verkligt värde. Styrkan af de trupper, som det här är fråga om, är ganska afsevärd, den omfattar inemot 30 bataljoner. Då man uppgör ett nytt härordningsförslag, bör man då icke söka på bästa sätt tillgodogöra sig den kraft, som detta andra uppbåd innebär!? Och då här icke för dessa värnpligtige ifrågasättes större personlig uppoffring och besvär än en inkallelse under 15 dagar, kan man visserligen säga, att den uppoffringen är ganska liten. Jag tror icke, såsom reservanterna, att det skall vara så motbjudande för de värnpligtige att i nionde året samlas för denna korta öfning. Jag för min del tror, att våra värnpligtige i allmänhet, i fall de fått den grundliga utbildning i första uppbådet, som nu är afsedd, icke skola komma att se militärtjensten med sådant misshag, att de ej gerna samlas igen för att tillsammans med sina forna kamrater underkasta sig den repetitionsöfning, som här är ifrågasatt. Denna nionde klassens öfning är tydligtvis af stort värde, då de värnpligtige icke varit inne i tjänst på fyra år. Det är ju alldeles klart, att under denna tid en del förändringar blifvit vidtagna i ett som annat afseende, så att en kort öfning är af stor betydelse, på det att de värnpligtige återigen må känna sig fullt vuxna att gå i fält.

Denna öfning bör ej blifva så synnerligen tryckande, då den kan förläggas vare sig till försommaren eller sent på hösten. Vid denna öfning är det meningen att hufvudsakligen företaga fältskjutningar och sådana öfningar, som kunna vara lämpligast för att återigen göra ifrågavarande värnpligtige till soldater, dugliga för fältbruk. Att reducera armén med dessa reservtrupper innebär, att från den egentliga fältarmén måste i stället ganska afsevärda detacheringar ega rum till de punkter, som hafva en så ömtålig belägenhet, att de böra bevakas, något, som dessa reservtrupper i synnerhet äro afsedda till. De äro afsedda att i krigstid förstärka de besättningar, som i fredstid finnas på fästningarna, och att utgöra besättningar i sådana positioner, som hafva ett sådant läge, att de ej kunna lemnas obevakade och ej heller lämpligen kunna helt och hållet anförtros åt landstormen. Således måste jag på det varmaste tillstyrka, att denna repetitionsöfning på femton dagar under nionde året måtte bibehållas.

Nu säger man visserligen: låt vara, att allt detta kan innebära någon sanning, men låt oss jemföra förhållandena med hvad vi nu hafva, och då måtte väl åtta månaders öfningstid vara så mycket bättre än tre månaders, att man bör nöja sig med en ökning till åtta månader. Ja, detta vore en sanning, i fall stamtruppen i vår nu-

varande organisation bibehölles i någon mera afsevärd utsträckning. *Ang. ny härsträckning i öfningstiden, som kunde ske öfver tre månader.* Men så är icke reservanternas mening, utan de mena, att indelningsverket skall försvinna och att de öfriga stamtrupperna skola reduceras i samma grad, som Kongl. Maj:ts förslag innebär, ehuru Kongl. Maj:ts förslag förutsätter en utbildningstid för de värnpligtige af tolf månader, och detta är förutsättningen för att stamtrupperna skola helt och hållet upphöra. Skall man försöka göra en organisation med åtta månaders värnpligt, så kommer den, som här i landet skall gå till det uppdraget, helt visst att kräva bibehållandet af den indelta styrkan till minst femtio procent af dess nuvarande numerär. Herrarne hafva sett, att i öfvergångsförslaget, der man förutsätter, att under de första 6 åren de värnpligtiges öfningstid skulle utsträckas från 3 till 6½ månader, den indelta stamtruppen skulle kunna minskas med ungefär 30 procent. Ökar man nu de värnpligtiges utbildningstid till 8 månader, synes det mig, att man kunde minska den indelta styrkan till 50 procent.

Hvad jag nu har talat om utbildningstiden har gällt *infanteriet*. Reservauterna hafva i sina förslag, med ett eller annat undantag, icke heller ifrågasatt längre utbildningstid för *specialvapnen*. Då måste man naturligtvis säga, att dessas utbildning skulle blifva i allra högsta grad illa tillgodosedd. Våra nuvarande specialvapnen med undantag af det indelta kavalleriet äro garnisonerade och hafva sålunda en utbildning af minst 2 år. Skulle man nu minska denna stam till hvad Kongl. Maj:t föreslagit — hvilket Kongl. Maj:t kunnat göra med hänsyn till att de värnpligtiges öfningstid ökades till 12 månader — på samma gång man nöjde sig med en utbildningstid för de värnpligtige af 8 månader, skulle derigenom, såsom hvar och en kan förstå, våra specialvapnen blifva i högsta grad försämrade, dessa vapen, som nu hafva en så grundlig och fullständig utbildning.

Ett par reservanter hafva också beaktat detta förhållande och därför sagt, att specialvapnen måste hafva minst den utbildning, som Kongl. Maj:t föreslagit eller till och med mera. En reservant och motionär har till och med i sin motion föreslagit, att man skulle behålla specialvapnen som värfvade. Men när man nu säger, att man skall behålla specialvapnen såsom värfvade, då kommer man naturligtvis in på svårigheter, dels från kostnadssynpunkt, dels från annan synpunkt. Erfarenheten har ju lärt oss, att vi icke kunna upprätthålla den nuvarande värfvade arméns styrka utan att kostnaderna blifva alldeles oerhördt förstörade. En ärad reservant söker nu afhjelpa svårigheterna genom att föreslå, att man skall försöka få de värnpligtige att stanna i tjensten mot högre förmåner. Ja, ett sådant sätt att gå till väga kunde jag finna vara möjligt, i fall skillnaden mellan den för värnpligtige i allmänhet föreslagna öfningstiden och den man sätter i fråga för specialvapnen blefve mycket ringa, till exempel en eller annan månad. Då kunde jag tänka mig, att ett sådant system skulle lata sig genomföras, men absolut icke, om man vill nöja sig med 8 månader för de värnpligtige i allmänhet, under det man fordrar mer än 12, kanske 14 å 15 månaders öfningstid för specialvapnen. Då går det sannemligen icke att på något sådant sätt få folk, som

(Forts.)

Ang. ny här-
ordning m. m.
(Forts.)

underkastar sig att mot måttlig ersättning frivilligt förlänga sin öfning. Nej, vill man utbilda de värnpligtige vid de olika vapnen under olika lång tid, då måste nog det vara ett *tvång* för dem, som tilldelas specialvapnen, att stanna i tjensten. Det synes mig för öfrigt vara något inkonsekvent att klandra det kongl. förslaget, därför att det sätter i fråga så många volontärer, men på samma gång framställa såsom en möjlighet att på frivillighetens väg få de värnpligtige vid specialvapnen att stanna vida längre tid i tjensten än det stora flertalet, utan att kostnaderna blifva alltför stora. För öfrigt, då man talar om principen af allas lika öfning och säger, att den icke är hållbar, att den är gammalmodig o. s. v., så vill jag dock säga, att det har åtminstone allt hitintills, då försvarsfrågan varit under behandling, varit en allmän mening i vårt land, att rättvisan kräfver, att alla värnpligtige få lika lång laglig utbildningstid sig ålagd; och jag tror för min del, att den uppfattningen nog gör sig i det stora hela rätt allmänt gällande. Jag sluter detta af det intryck, som det kongl. förslaget gjorde öfverallt i landet, då det förliden höst delgafs allmänheten. Man fann då öfverallt i landsortspressen ett uttalande af tillfredsställelse deröfver, att det kongl. förslaget ställt sig på den principen. Det vore ju kanhända lättare i flera afseenden att ordna saken, om man sluppe tillämpa en sådan princip. Men man måste då tillgripa lottning, och dermed skulle man säkert ganska mycket stöta den allmänna meningen i landet.

För öfrigt tyckes den föreställningen hafva gjort sig ganska allmänt gällande, att infanteristen kan nöja sig med eu väsentligt kortare öfningstid än kavalleristen och artilleristen. Jag vågar påstå, att om än detta varit en bestämd sanning under föregående tider, så är förhållandet nu i mångt och mycket ett annat. För artilleristens och kavalleristens utbildning kräfves på det hela taget icke större tid numera än förr. Men deremot fordras för infanteristens utbildning vida större tid, än förr var förhållandet, detta på grund af infanteriets förändrade stridsätt. Förr i världen, då trupperna kunde uppträda i striden i mera slutna former och åtminstone icke behöfde sprida ut sig såsom nu, var icke samma grundliga utbildning som nu af nöden. Trupperna behöfde icke ega den så kallade elddisciplin, som kräfves nu, då icke befälet är i deras omedelbara närhet, utan de äro utspridda på en större vidd och hvar och en måste handla mer sjelfständigt än fordomdags. Hvar och en måste nu utan ledning af befälet kunna bedöma, dels huru han skall begagna terrängen till skydd, dels huru han skall använda sitt gevär för att på bästa sätt åstadkomma nödig verkan, sedan han af befälet fått sitt mål anvisadt. Det är just de högst förökade fordringarna på infanteristens utbildning, som göra, att den utbildningstid, som af honou kräfves, mer och mer närmar sig den, som fordras för specialvapnen.

En annan mycket betänklig sak, som måste framhållas, då det sättes i fråga att minska utbildningstiden för de värnpligtige i det stora hela, sålunda äfven vid infanteriet, är att, då man gör detta, man fränsäger sig mer och mer möjligheten att kunna utbilda ett tjenstedugligt och i antal tillräckligt *reservbefäl*. Det är något, som hvar och en måste kunna fatta, att, om jag till mitt förfogande har

12 månader i stället för 8, under den tiden de bildbara elementen, de, *Ang. ny här-
ordning m. m.*
som ega förutsättningarna därför genom förut förvärfvad större skol-
bildning, kunna föras längre fram i afseende på befälsutbildning än
det är möjligt att göra under den reducerade tiden af 8 månader.
(Forts.)
Problemet att skaffa armén reservbefäl är ett mycket viktigt problem
att lösa. Detta problem är mycket lättlost, då man har flerårig tjenste-
tid såsom i de stora arméerna. Då kan man först låta alla genomgå
en gemensam rekrytskola af 4 à 6 månader — jag menar då med
rekrytskola utbildningen af den enskilde mannen — och derefter af-
skilja de bildbara elementen, allt efter olika kunskapsmått, i olika
kategorier och föra fram dem dels till reservofficerare, dels till reserv-
underofficerare, dels till reservkorpraler. Men då jag icke har mer än
ett års öfningstid att förfoga öfver, blifva förhållandena redan helt
annorlunda. Och skulle jag blott få 8 månader att disponera, då kan
hvar och en förstå, huru litet jag skall kunna lyckas utföra denna
uppgift, som dock för armén är så viktig, nemligen att tillgodose
reservunderbefälsinstitutionen. Och jag vill erinra derom, att vid arméns
mobilisering behöfves det ett mycket stort antal reservunderbefäl för
att kunna möjliggöra mobiliseringen.

Vidare, om man skall behålla det antal volontärer, som det kung-
liga förslaget förutsätter och på samma gång nedsätta värnpligtstiden
till 8 månader, uppstår säkerligen äfven en annan olägenhet, nemligen
att jag icke med samma framgång kan tillgodose volontärsrekryteringen
utan att kostnaderna stiga för mycket. Egentligen önskade man ju,
att dessa volontärer skulle uttagas bland de värnpligtige, sedan de
fullgjort sin rekrytskola och man sålunda kommit fullt under fund
med deras duglighet. Men om detta icke lyckas, får man ju möjligen
söka anskaffa dem på samma sätt som för närvarande. Men ju längre
den lagbundna öfningstiden är, ju större utsigter har man, att folk
skall underkasta sig att blifva volontärer och dermed förbinda sig till
2 à 3 års tjenstgöring för att låta utbilda sig till fast underbefäl.
Skall en yngling ändock ligga ett år i tjenst, så går han nog hellre
in på att taga emot en ganska afsevärd lön och låta utbilda sig till
underbefäl under det påföljande året.

Jag tror mig sålunda hafva visat, att med den nedsättning af
öfningstiden från 12 till 8 månader, som reservanterna hafva påyrkat,
skulle högst väsentliga olägenheter och svårigheter uppstå.

Här har talats om att de kostnader, som vart försvarsväsende
enligt det nu framlagda förslaget skulle kräfva, skulle blifva så väsent-
ligt större än i andra länder. Det är i allmänhet mycket svårt att
göra dylika beräkningar, så att de blifva tillförlitliga, och i fall man
endast håller sig till lösa uppgifter i tidningspressen utan att vara i
tillfälle att få officiella siffror, är det naturligt, att man lätt kan begå
misstag. Här är en tabell, som är uppgjord af generalstaben den 22
april 1901, hvilken utvisar förhållandena i olika länder för några af
de senaste åren, för hvilka man haft tillförlitliga siffror till sitt för-
fogande. Hvad som framför allt gör dessa beräkningar mycket svåra
är det, att man måste räkna med de extra ordinarie anslagen, och
dessa vexla från det ena året till det andra ganska afsevärdt. Den
förste talaren hade kalkylerat ut, tror jag, att med tillämpning af det

Ang. ny här- nya förslaget skulle kostnaderna för försvarsväsendet per invånare
 ordning m. m. uppgå till 17 kronor. Denna tabell visar emellertid för 1913 — det
 (Forts.) första året efter öfvergångstidens slut — en siffra per invånare af 13
 kronor 0,08 öre. I Norge stälde sig 1899—1900 denna siffra till 11,62
 kronor, men 1900—1901 nedgick den till 9,89 kronor, just beroende
 på vaxlingen i de extra anslagen. För nästa finansår har man emeller-
 tid anledning förmoda, att norska stortinget kommer att höja de extra
 ordinarie anslagen. För Danmark ställer sig siffran lägre. För 1899
 —1900 var den sålunda 8,70 kronor, men beträffande Danmark torde
 det icke vara främmande för litet hvar, att dess nuvarande krigsväsen
 fick sin organisation efter 1864 års krig, och sedan dess hafva för-
 hållandena der i militärt afseende icke utvecklats sig, utan stått stilla.
 Man har också i allmänt uttalade omdömen såväl af danska militärer
 som af andra, som besökt detta land, sett, att förhållandena der kräfvat
 reformer. I Tyskland är siffran 14,77, i Frankrike 20,17, i Schweiz
 7,49 o. s. v.

Man har också klandrat Kongl. Maj:ts förslag derutinnan, att
 öfvergångstiden blifvit så långt tilltagen — 12 år — och man har
 också sagt, att då öfvergångstiden blifvit så lång, betyder ett uppskof
 mindre, ty det kan tagas igen genom att förkorta öfvergångstiden.
 Jag ber att få fästa herrarnes uppmärksamhet derpå, att den egentliga
 öfvergångstiden, hvad värnpliktsöfningarnas utsträckning beträffar, är
 sex år och att det således är först de värnpligtige, hvilka inskrivas
 det sjunde året, som skola undergå utbildning i enlighet med den nya
 värnpliktslagen. Nog hade det varit önskvärdt, att man hade kunnat
 göra denna öfvergångstid kortare, men dertill finnes rakt ingen möj-
 lighet, utan den är redan nu mycket knappt beräknad. Man kan ju
 icke utsträcka värnpliktstiden, förrän man kan anordna de värnpligtiges
 inqvartering i de nya kasernetablissemanten. Man kan nemligen icke
 inkalla de värnpligtige till öfningar på en tid, som kräver vinter-
 förläggning, med mindre dessa etablissement äro färdiga. Men äfven
 om till dessas uppförande beviljas stora och frikostiga anslag under de
 första åren, är det dock, som jag tror, omöjligt att få dem färdiga
 till och med under de sex åren. Men man har tänkt sig, att man då
 skulle kunna få dem i hufvudsak och på de flesta ställen färdiga och
 att på de håll, der dessa byggnader icke blifvit fullt färdiga för att
 mottaga hela kontingenten, man får tillgripa några provisoriska åtgär-
 der, såsom att hyra hus och egendomar och förlägga de värnpligtige
 der ett eller annat år, till dess att allting i afseende å byggnaderna
 blifvit färdigt. Men hvad den andra öfvergångsperioden beträffar,
 komma ju under den de värnpligtige att årsklass efter årsklass utbildas
 efter den nya värnpliktslagen, så att öfningstidens längd kan ej då
 inverka något. Denna öfvergångsperiod är äfven den satt till sex år,
 och skälet dertill är det, att man hoppas att under denna tid kunna
 afveckla indelningsverket. Man har tänkt sig att då påskynda denna
 afveckling genom att höja pensioneringen för manskapet samt genom
 att låta detsamma afgå så fort som möjligt.

Jag anser mig likväl böra fästa uppmärksamheten på en mycket
 vigtig omständighet i fråga om öfvergångstiden, nemligen den, att det
 åtgår en mycket lång tidsperiod, innan alla de värnpliktsklasser, som

bilda arméns första och andra uppbåd samt landstormen, fått den fullständiga utbildning, som värnpligtslagen förutsätter. Ty när den första årsklass, som får en dylik fullständig utbildning, är den, som inskrives år 1907, så är det lätt att räkna ut, att — såsom för öfrigt är framhållet i generalstabens förslag — det är först år 1912, som alla årsklasser af första uppbådet erhållit en fullständig utbildning, och att först vid slutet af år 1919 alla klasser af såväl första som andra uppbådet fått denna utbildning och att densamma ej förrän år 1927 har kommit alla de klasser, som tillhöra landstormen, till godo.

Med alla dessa upplysningar, särskildt de nu sist nämnda, tror jag mig hafva tillräckligt visat, att det åtgår så lång tid, innan värnpligtslagen hinner fullständigt genomföras och särskildt innan verkningarna af den paragraf i lagen, som vi nu diskutera, komma att till fullo göra sig gällande, att man nu icke har skäl att på något sätt fördröja beslutet om förslaget antagande. Ett dröjsmål härvidlag på ett eller annat år kan vara af mycket afgörande betydelse. Vi kunna ju visserligen i någon mån bedöma de nuvarande förhållandena, men vi kunna omöjligen bedöma, huru de komma att utveckla sig under den långa tidsperiod, som förflyter, innan allt blir färdigt.

Herr talman, såsom medlem af denna kammare tillåter jag mig att yrka bifall till utskottets förslag.

Herr von Friesen: Herr talman, mina herrar! Den ståndpunkt, jag i den stora föreliggande frågan intagit, framgår till fullo af den reservation, jag vid utskottets betänkande afgifvit. Denna ståndpunkt, hvilken jag intagit under hela den tid, jag haft tillfälle att debattera denna fråga, hvilat på två förutsättningar, båda för mig lika nödvändiga.

Den första af dessa förutsättningar är en liflig öfvertygelse om nödvändigheten deraf, att vårt försvarsväsende så fort sig göra låter blifver reformerad. För min del kunde jag icke gilla 1892 års härorganisation, huru mycket än densamma från militäriskt håll då prisades. Visserligen hade jag icke den föreställningen, som jag här i kammaren i dag hört försvaras, att den utbildning, som den indelte soldaten erhåller, är mindre tillfredsställande, utan jag ansåg, att denna utbildning verkligen var tillräcklig. Men jag kunde icke förstå, att en tillräcklig utbildning hos ett fåtal kunde, när det gälde allvar, ersätta en otillräcklig utbildning hos det stora flertalet. Jag kunde icke heller inse, att det skulle vara väl ordnad med vårt försvar, om detta till väsentlig del skulle stödja sig på en stam, der manskapet får stanna kvar i tjensten till fyllda 55 års ålder. Jag kunde aldrig tro, att en sådan här skulle vara tidsenlig i våra dagar, då jag hört omtalas, att den snabba förflyttningen under nutidens krig är af så afgörande vikt. Jag kunde således redan från början icke vara med om 1892 års förslag; men nu hafva dessutom tillkommit andra anledningar, hvilka, enligt min tanke, göra den härordning, som då antogs, ännu mindre tillfredsställande. Det är alldeles påtagligt, att kanske det mest kända behofvet för försvarets stärkande för närvarande är dels uppsättandet af nya truppförband och dels utvidgande

Ang. ny här-
ordning m. m.
(Forts.)

Ang. ny här- af gamla sådana. Men huru skall detta låta sig göra med nuvarande ordning m. m. härorganisation?

(Forts.)

Jag erinrar om den utan tvifvel af alla såsom behöflig erkända utvidgningen af artilleriet, jag erinrar om det erkända behovet af ingenjörtruppernas och trängens förstärkande. Huru skall allt detta under nuvarande förhållanden vara möjligt? Jo, endast genom anlåtande af värfning. Härvid är dock att märka, att denna utväg, värfningen, redan för de nu bestående truppförbanden är så starkt anlåtad, att den näppeligen kan i större utsträckning användas.

Jag tror således, att man med fullt skäl kan säga, att det sätt, hvarpå vårt försvarsväsende är ordnad, icke är tillfredsställande. Till sist kan jag icke heller förneka, att vi i de händelser, som hafva passerat på icke så långt afstånd från oss, fått en allvarlig påminnelse om eller en lifligare känsla af att det är i hög grad önskligt, att vi till det yttersta söka försvara vår sjelfständighet.

Af detta framgår, att jag för min del måste anse, att det är af stort behof påkalladt, att ett nytt försvarssystem införes i vårt land. Den lifliga öfvertygelsen härom är den ena af förutsättningarna för den ståndpunkt jag intager.

Jag öfvergår nu till den andra af dessa förutsättningar. Om försvaret skall i högst afsevärd mån förstärkas på den allmänna värnpligtens grund, så är det tydligt, att vårt land måste påtaga sig stora bördor, stora uppoffringar. Det är då synnerligen magtpåliggande, att icke dessa bördor kännas orättvisa, onödigt hårda och tryckande. Men för att undvika detta är det, enligt min tanke, i första rummet nödvändigt, att den, hvilken måste underkasta sig dessa stora personliga uppoffringar för att vinna den utbildning, som är nödvändig till rikets försvar, äfven erhåller full medborgarerätt af sitt fädernesland, så att han, hvilket kall i detta fädernesland än må blifva hans, må erhålla medbestämmanderätt i fäderneslandets öden, om han blott redligen och hederligt gör sin pligt och sköter sig i sitt kall. Jag syftar naturligtvis derpå att, om fäderneslandets försvar skall, i så hög grad som här förutsattes, byggas på den allmänna värnpligten, det är nödvändigt, att den politiska rösträtten utvidgas.

För en sådan reform föreligga, enligt min mening, goda skäl ur den sunda politiska utvecklingens synpunkt, och denna reform hade, så vidt jag kan förstå, långt före detta bort vara genomförd, och skulle detta ländt till fromma för vårt land. Men om det skall blifva ett lagligt åliggande för en hvar yngling i vårt land att under en betydlig tid öftra sin personliga tjänst åt fäderneslandet, då blir reformen oafvislig, och jag vill till och med påstå, att den militära reformen blir en halfmesure, om icke den politiska följer med.

Herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet betonade försvarsfrågans ställning ur militärteknisk synpunkt. Jag vill ingalunda förneka den militärtekniska sidans betydelse vid införandet af en ny härorganisation, men jag tror, att, när det gäller allvar, det också är något annat som fordras, och det är entusiasm. Det är sådana osynliga och ovägbara ämnen, som jag tror man icke får lemna ur räkningen, då det gäller landets försvar.

Man har visserligen velat förneka, att militärreformen och reformen

af den politiska rösträtten skulle ega något samband med hvarandra, *Ang. ny härmen, såvidt jag kan förstå, har på senare tiden erkännandet af detta samband blifvit allt allmännare.* *ordning m. m.*

(Forts.)

Om jag går till det trontal, med hvilket innevarande års Riksdag öppnades, finner jag, sedan försvarsreformen blifvit omförmäld och berörd, ett stycke handlande om rösträtten. Det är ungefär som om Kongl. Maj:t, efter att hafva talat om försvarsreformen, skulle hafva känt den frågan ställas till sig: Nå, än den politiska rösträttsreformen? Visserligen kommer Kongl. Maj:t endast till det uttalande, att utredning pågår, men just att detta uttalande göres och göres omedelbart efter försvarsreformens omnämnande har åtminstone för mig varit ett vittnesbörd om att äfven Kongl. Maj:t känner ett inre samband mellan dessa båda frågor.

Man har äfven sett, att detta samband varit erkänt till och med af konservativa tidningar. Väl är det sant, att detta erkännande varit betydligt varmare före riksdagens början och under den första hälften af densamma och att sedermera en frostvind kommit in öfver denna varma känsla, men att denna känsla dock vunnit ett kraftigt uttryck äfven i den konservativa pressen är ett starkt bevis derpå, att detta samband förefinnes. Äfven om jag ser på folkmöten, som varit ledda i konservativ riktning, så har icke heller der sparats på uttalanden om detta samband, för att nu icke tala om sådana möten, der de djupa lagren varit företrädesvis representerade.

Om jag slutligen vänder mig till Riksdagen, så har äfven der inom mycket konservativa kretsar sambandet mellan dessa båda reformer varit erkänt. Det hjälper således icke att förneka detta samband; det förefinnes verkligen. Allra minst kan det förnekas med sådana formalistiska skäl som att den ena reformen är en grundlagsfråga. Det är väl ingenting som hindrar, att grundlagsfrågor stå i väsentligt samband äfven med andra frågor, i synnerhet med en fråga, som så ingriper i en mängd förhållanden som den föreliggande.

Hvad är det då vi rösträttsvänner begära? Är det en orimlighet, är det ett hastigt språng i utvecklingen vi begära? Nej, det är en mycket moderat begäran vi framställa, och den reform, vi fordra, erkännes äfven af rösträttens motståndare såsom en moderat reform. Man kan således icke säga, att vi genom uppställandet af fordran på denna reform velat åstadkomma obstruktion i försvarsfrågan.

Jag har sökt redogöra för de två förutsättningar, på hvilka min ståndpunkt i denna fråga är beroende; å ena sidan en liflig öfvertygelse om nödvändigheten af en snar reform af försvarsväsendet, å andra sidan en lika liflig öfvertygelse om att det är nödvändigt att i sammanhang med denna reform äfven vidtaga en reform af den politiska rösträtten. Om jag således vid denna riksdag kunnat vinna bindande garantier för en rösträttsreform i den af mig önskade riktningen utan att dermed blifvit förknippade bestämmelser, hvilka i väsentlig mån skulle förtaga verkan af en sådan reform — om, säger jag, jag kunnat vinna detta, då kunde jag varit med om att redan vid denna riksdag medverka till försvarsfrågans lösning. Men då mina förhoppningar härom visat sig vara alltför högt spända, har för mig

Ang. ny här- icke återstätt annat val än att ställa mig på deras sida, hvilka önska
 ordning m. m. uppskof med försvarsfrågans lösning.

(Forts.)

Jag har i min reservation framhållit, att med ett sådant uppskof skulle följa äfven andra högst afsevärda fördelar. Jag är den förste att gifva mitt erkännande åt utskottets arbete såväl i hvad det rör den militära krigslagstiftningen och rättskipningen som äfven — det vill jag ock erkänna — beträffande den finansiella sidan af frågan. Men särskildt beträffande denna sistnämnda sida af saken skulle utan tvifvel betydligt större klarhet vinnas, om samtidigt med försvarsreformen förslag till en ny skattelagstiftning kunde framläggas. Ty onekligt är, att den af utskottet föreslagna skrifvelsen innehåller många på vissa håll mycket ömtåliga punkter, hvilka dertill äro mycket tånjbara, och att således det är ganska vanskligt, huruvida icke utskottets önskan, när det en gång gäller, skall blifva gäckad.

Jag hade sedan till sist tänkt vända mig till den militärorganisatoriska sidan af saken. Men jag kan icke neka till att det nu är med en viss tvekan och förvåning, som jag gör det. Äfven jag har ansett, att Kongl. Maj:ts förslag lämpligen kan och bör blifva föremål för kritik. Men att gå så långt, att jag nu utan vidare och utan att för öfrigt vidtaga några förändringar i organisationen skulle vilja besluta helt enkelt en nedsättning i öfningstiden för alla vapen till åtta månader, det tilltror jag mig icke, det förefaller mig allt för djerft. Det synes mig påtagligt, att det bör ega ett väsentligt samband rum mellan en organisations olika delar. Om man läser t. ex. herr Bildts reservation vid 6 § i värnpligtslagen, så finner man äfven i detaljer, der man minst kunde förmoda det, att det förefinnes ett högst väsentligt samband mellan olika delar af det framställda förslaget. När det här dertill gäller organisationens grundpelare, nemligen öfningstidens längd, är det då tänkbart, att man utan vidare skulle kunna stryka en tredjedel af hvad som föreslagits och i öfrigt bibehålla förslaget oförändradt? Det förefaller mig orimligt. Det är visserligen sant, att äfven jag satt i fråga en utredning öfver öfningstidens nedsättning till åtta månader. Men jag har alltid tänkt mig, att detta skulle stå i samband med åtskilliga andra högst betydliga ändringar i den af Kongl. Maj:t föreslagna organisationen.

Herr statsrådet och chefen för kongl. landtförsvarsdepartementet hade den vänligheten att, så vidt jag kunde förstå, med några ord vidröra äfven den af mig vid betänkandet afgifna reservationen. Han sade, så vidt jag förstod honom rätt, att man icke kunde tänka sig större öfningstid för specialvapnen utan att lottning skulle påbjudas. Nu vet jag visserligen, att t. ex. i Danmark, der det är olika tider för olika vapen, eu bestämmelse om lottning förefinnes. Men efter hvad i utskottet blifvit uppgifvet och som der icke blifvit motsagdt, oakadt den militära sakkunskapen der varit starkt representerad, har i Danmark lottning aldrig behöft försiggå. De vapen, som det här gäller, hafva en naturlig attraktion på ynglingen. Anställandet vid dem medför åtskilliga fördelar; och genom att öka dessa förmåner kan man göra deras dragningskraft ännu större. Herr statsrådet anmärkte, så vidt jag kunde förstå, såsom en motsägelse, att då jag klandrade Kongl. Maj:ts förslag, derfor att det förutsatte så stor värfvad stam,

jag dock kunde antaga, att man på frivillighetens väg skulle kunna få manskap till specialvapnen. Men det är en väsentlig skilnad, om man på frivillighetens väg skall skaffa folk för 2 à 3 år, eller om man skall på frivillighetens väg skaffa folk för några få månader, i synnerhet om den längre anställningen göres till vilkor för att vederbörande skola få tienstgöra vid de vapen, vid hvilka de helst önska göra tienst. Då tror jag, att herr statsrådet och chefen för kongl. landtförsvarsdepartementet gjorde sig skyldig till en minst lika stor motsägelse, då han klandrade andra reservanter, därför att de icke velat gifva specialvapnen större öfningstid än infanteriet, men sedan gjorde antydningar i syfte att framkalla tvifvel om riktigheten af hvad man hittills ansett som ett axiom, nemligen att specialvapnen behöfva längre öfningstid än infanteriet.

Om man nu skall antaga ett förslag med kortare öfningstid, än det af Kongl. Maj:t föreslagna, då frågar jag: hvem skulle bära ansvaret för ett sådant förslag? Att regeringen icke vill det, har hans excellens statsministern med tydliga ord förklaradt, då han sade, att regeringen icke kan gilla något förslag med mindre öfningstid än 365 dagar. Skulle då Riksdagen bära ansvaret för en sådan minskning i öfningstiden? Jag tviflar på att ansvaret skulle komma att kännas särdeles tungt för Riksdagens ledamöter, om här möjligen utan föregående utredning en öfningstid skulle genom sammanjemkning framkomma, som vore kortare än den af Kongl. Maj:t föreslagna.

Det synes mig, att det icke vore väl betänkt att nu, då ingen utredning om konsekvenserna föreligger, antaga något förslag, der öfningstiden understiger den af Kongl. Maj:t föreslagna. Hvad skulle man för öfrigt egentligen vinna derpå? Jo, säger man, kostnaderna skulle blifva minskade. Ja, det kan ju tyckas, att det är en rätt afsevärd minskning, som åstadkommes, något öfver 3 millioner. Men icke är det väl ändå denna minskning, som här är hufvudsaken. Och för öfrigt, är det väl så säkert, att det verkligen blir minskade kostnader? Om man med åtta månaders allmän öfningstid skall tillgodose specialvapnen, är det då säkert, att man kan nöja sig med de kadrer, som Kongl. Maj:t föreslagit? Mig förefaller det, som om detta icke vore möjligt. Och därför, äfven om kostnaderna för närvarande icke skulle blifva större, så tror jag, att de i framtiden med ovilkorlig nödvändighet skulle visa sig uppgå till kanske mera än hvad de utgöra enligt Kongl. Maj:ts förslag. Nej, om man nu skulle fatta ett definitivt beslut, så vore, enligt min tanke, Kongl. Maj:ts förslag det enda möjliga förslaget, om det också icke är det enda riktiga, hvilket jag fortfarande tillåter mig betvifla, att det är.

För min del har jag emellertid, såsom jag ifrån början betonade, icke nu kunnat vara med om att ett afgörande beslut fattas i försvarsfragan, emedan de förutsättningar för detta beslut icke förefinnas, hvilka jag anser vara nödvändiga. Jag kan därför icke förorda Kongl. Maj:ts förslag och ännu mindre de reservanters förslag, som önska, att beslut nu skulle fattas om öfningstidens nedsättande till 8 månader. För mig återstår således icke något annat än att sluta mig till dem, som önska uppskof med frågans lösning till en kommande riksdag.

Ang. ny här-
ordning m. m.
(Forts.)

Ang. ny här-
ordning m. m.
(Forts.)

Med herr von Friesen förenade sig herrar Höjer, Wallis, Wavrin-sky, Berg i Stockholm, Byström, Eklund i Stockholm, Lindhagen, friherre De Geer, Pettersson i Södertelje, Johansson i Öija, Ericsson i Ahlberga, Kinnman, Jansson i Edsbäcken, Gullbrandsson, Göthberg, Kempe, Persson i Arboga, Persson i Tällberg, Norman, Hammarström, Arkusander, Öhngren, Styrländer, Kvarnzelus, Olofsson i Digernäs, Nordin i Sättna och Norberg.

Härefter anförde

Herr Zetterstrand: Herr talman, mina herrar! Då vi nu gå till behandling af detta högvigtiga ärende, så möter oss först den frågan: kan Sverige försvaras? Svaret på denna fråga tillkommer emellertid icke oss; utan öfverlemnna vi det förtroendefullt utan förhäfvelse, men också utan misströstan till Honom, som styrer världarnes öden, och öfvergå till den andra frågan: vilja vi försvara oss? Svaret på denna fråga torde nog såväl här i kammaren som i Riksdagen och hela landet vara enhälligt. Alla instämma vi i den norske skaldens ord: »At du ej kan maa dig forlades, men aldrig at du icke vil.»

Det utlåtande, som här blifvit till oss utdeladt, ådagalägger till fullo, att en fullständig enighet rådt såväl deruti, att våra försvarsanordningar icke äro tillfyllestgörande, som också deruti, att alla önska en förbättring af landets försvar. Men på samma gång se vi af detta utlåtande, att meningsskiljaktigheter hafva yppats såväl beträffande tiden som sättet för våra försvarsanstalters ombildande. Det är nu emellertid helt naturligt, att i en så stor fråga meningarne varit delade. Men det är med synnerlig tillfredsställelse man kunnat konstatera, att denna stora fråga icke blifvit gjord till någon partifråga. Om så hade skett, hvilka rubbningar skulle det icke hafva medfört i riksdagsarbetet, hvilka omgestaltningar i partiförhållandena, hvilka slitningar inom hela landet, och huru skulle det icke hafva skadat frågans slutliga lösning! Nu har man i stället på alla håll visat hänsyn mot hvarandra. Detta har gjort, att inga rubbningar i bestående partiförhållanden behöft ega rum, och det har gjort — hvad än viktigare är — att hvar och en efter moget bepröfvande af frågan har kunnat intaga den ställning, som han anser vara för landet lyckligast och bäst, utan någon påtryckning. Detta skall också medföra, att en hvar af oss skall komma att respektera motståndarnes ärliga, redliga öfvertygelse i denna fråga.

Åtskilliga af reservanterna hafva här önskat uppskof och hafva gjort det hufvudsakligen af tre skäl. Det första skälet är, att man önskar att samtidigt få sig förelagda till behandling förslag rörande de skatte- och lagstiftningsfrågor, som stå i mycket intimt sammanhang med den nu föreliggande härordningsfrågan. Det andra skälet är, att man vill samtidigt få behandla frågan om en utsträckning af den politiska rösträtten, och det tredje skälet är, att man önskar åtskilliga förändringar i sjelfva den föreslagna härordningsorganisationen.

Hvad nu först beträffar skatte- och lagstiftningsfrågorna, så vill jag genast erkänna, att jag skulle hafva lifigt önskat, om regeringen varit i tillfälle att redan nu framlägga definitiva förslag till dessa

frågors lösning. Då beklagligt nog så icke skett, så skall jag, i likhet med den föregående ärade talaren, be att få uttala mitt varma erkännande till utskottet för hvad det i dessa delar åtgjort. Utskottet har framlagt förslag till skrivelser, hvilka förslag innefatta uttalanden och framställningar, som jag tror i hufvudsak delas af denna kammare. Jag utgår från den förutsättningen, att Riksdagens kamrar skola med öfverväldigande majoritet ansluta sig till dessa skrivelselförslag. Jag vet mycket väl, att dylika uttalanden icke på långt när äro detsamma som definitiva beslut, men jag vill i det längsta tro godt om andra och tror därför, att de, som gjort dessa uttalanden, också skola visa, att de vilja stå för desamma. Skulle det visa sig, att man framdeles i ett eller annat hänseende skulle blifva besviken, så tror jag, att det yngsta ansvaret skall drabba dem, som svika.

Hvad vidare angår frågan om en utsträckning af den politiska rösträtten, behöfver jag icke säga, att jag är lika intresserad för den frågan, som de flesta af dem utaf mina politiska meningsfränder, som instämt med min högt värderade vän här midt emot. Men för min del vill jag icke påfordra, att det naturliga och oafvisliga krafvet på utsträckning af den politiska rösträtten skall sammanställas med någon annan fråga och allra minst med denna landets lifsfråga. Jag tror, att en fristående lösning af denna senare fråga skall mera än allt annat befördra en lycklig och tillfredsställande lösning af den politiska rösträttsfrågan.

Hvad slutligen beträffar anmärkningarna mot sjelfva härordningsförslaget, inser jag fullväl, att detsamma icke är ofelbart. Men, mina herrar, om vi skulle vänta tills ett förslag framkomme, som skulle tillfredsställa alla partier, alla grupper, alla enskilde, så blefve allt en sådan väntan mycket tålmodspröfvande. Om nu emellertid förhållandena vore sådana, att reservanternas önskemål i större eller mindre grad skulle kunna tillgodoses genom att frågans afgörande blefve uppskjutet till en ertima riksdag, så skulle jag icke ett ögonblick tveka att lemna min röst till ett dylikt uppskof. Men ett uppskof på de grunder, som reservanterna framhållit, pekar med nödvändighet på frågans afgörande vid en eller annan af kommande lagtima riksdagar, och jag tror och befarar, att ett uppskof på sådant sätt skulle kunna komma att undanskjuta frågans lösning till en oviss framtid. Följderna af ett dylikt dröjsmål kunna emellertid blifva ödesdigra, och historien lemna alltför många och tydliga vittnesbörd om att frågor just af den beskaffenhet som denna ofta, kanske oftast, slutbehandlats, när det varit för sent. Vår beväringinstitution inrättades, som bekant, sedan vårt öfvide landtvärn dukat under för allehanda försakelser och umbäranden och Finland ryckts ur moderlandets armar. Preussens värnpligtsväsende infördes först, sedan Preussen genom Napoleon blifvit bragt till randen af undergång. Franska härväsendet omdanades först, sedan Elsass-Lothringen annekterats af arffinden. Det danska härväsendet omdanades först, sedan Dybbølskansarne fallit och Dannebroggen icke längre svajade öfver Sönderjyllands engder. Hur skulle vårt samvete, och hur skulle efterverlden döma oss, om vi genom vårt beslut i dag skulle komma att i någon mån medverka derhän, att vid den slutliga lösningen af landets härordningsfråga vissa af

Ang. ny här-
ordning m. m.
(Forts.)

Ang. ny här- landets nuvarande delar icke vore representerade i den svenska Riks-
ordning m. m dagen?

(Forts.)

Ingen vet, hvad framtiden bär i sitt sköte. De små nationerna hafva må hända nu för tiden större kulturuppgifter att fylla än någonsin tillföre, men hafva kan hända aldrig befunnit sig i sådant trångmål som just nu. Då jag — liksom säkerligen I alla — är besjälad af en innerlig önskan, att vårt härliga, fäderneärfda land med dess lagar, språk, religion och seder skall komma att fritt och odeladt lemnas i arf åt våra efterkommande, så bjuder mig mitt samvete att nu med min röst bidra till ett positivt beslut. Om i dag på gammalt svenskmannavis vi med gladt mod åtaga oss det ökade offer för försvaret, som våra nabofolk i större eller mindre utsträckning redan pålagt sig, är min lifliga öfvertygelse den, att ett sådant beslut skulle komma att öka aktningen för vårt land, höja dess ställning inom den skandinaviska folkfamiljen, främja hela Nordens trygghet och med anledning deraf helsas med tillfredsställelse utom landets gränser så långt norröna tunga när. Och än vidare, ett sådant beslut skulle alldeles otvifvelaktigt komma att höja nationalkänslan, förläna vårt folk ökad samhörighet och däckkraft, verka uppryckande i andligt och materielt hänseende samt gifva impulsen till välbehöfliga reformer på skilda områden.

På dessa skäl, herr talman, får jag med hänsyn till frågans nuvarande läge och medkammarens ställning till densamma yrka bifall till herr Hjelmérus' med fleres reservation.

I detta anförande instämde herrar *Ericsson* i Jönköping, *Vahlquist*, *Sundblad*, *Lindvall*, *Pehrson* i Åkarp, *Åkesson*, *Apelstam*, *Björck*, *Sandvall*, *Lundgren*, *Holmlin*, *Sjövall*, *Trapp*, *Eklundh* i Lund, *Faxe*, *Olsson* i Tyllered, *Dahlgren*, *Nilsson* i Kätteleberg, *Andersson* i Backgården, *Johansson* i Stora Mellbyn, *Sandén*, *Lorichs*, *Olsson* i Frösvi, *Centerwall*, *Kronlund* och *Bergström* i Skidsta.

Vidare yttrade

Friherre Ericson: Herr talman, mina herrar! Först vill jag i det stora hela på det lifligaste instämma i det varma, fosterlandsälskande anförande, som här hållits af den siste ärade talaren, och hvori så många af denna kammars ledamöter instämt.

Hvad sedermera sjelfva frågan beträffar, kan jag, hvad den militära delen vidkommer, efter den redogörelse, som vi från statsrådsbänken fått höra, afstå från något vidlyftigare yttrande. I afseende på sjelfva yrkandet ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan i denna punkt. Emellertid måste erkännas det mycket berättigade i herr Pantzarhielms reservation, då han anför, att det kan vara tvifvelaktigt, huruvida det är rätt af Riksdagen — och rent af tvifvelaktigt huruvida det kan vara konstitutionellt rätt — om Riksdagen här, såsom utskottet föreslagit i denna punkt, bestämmer en tid, inom hvilken Kongl. Maj:t icke skulle öfva trupperna. Jag säger, att jag icke kan annat än i det väsentliga gifva honom rätt.

Men å andra sidan synes det mig, som om man icke kan undgå att fästa afseende vid den från landtmännens sida allmänt uttalade

önskan, att repetitionsöfningarna icke måtte företagas på den tid, då krafven på arbetskraft för jordbrukets skötande äro som mest ofärliga. Hvad tiden för repetitionsöfningarna vidkommer, behöfver jag icke yttra mig derom, ty herr statsrådet sade ju, att det icke går an att förlägga dem före den af utskottet nämnda tiden, utan att man måste tänka sig, att desamma uppskjutas till hösten.

Jag har visserligen åtskilliga erinringar att göra i fråga om utskottets betänkande, och vi hafva ju rättighet att redan nu yttra oss angående betänkandet i dess helhet, men jag vill likväl först vid föredragningen af de särskilda punkterna begära ordet och då framställa de anmärkningar jag kan hafva att göra vid hvarje särskild punkt. Jag vill nu endast rätta ett — som jag tror — misstag af talaren på stockholmsbänken.

Han sade nemligen, att herr statsrådet i fråga om öfningarna yttrat, att infanteriet bör hafva lika lång öfningstid som specialvapnen. Jag tror emellertid, att den ärade talaren dervidlag något missuppfattat herr statsrådet; herr statsrådet ville nog med sitt uttalande endast framhålla, att man i allmänhet är allt för mycket benägen att tro, att infanteriet kan utbildas på en jmförelsevis mycket kort tid. Vanligen tager man icke tillräcklig hänsyn dertill, att krafven och vilkoren för en strid äro mycket olika nu mot hvad de voro förr i tiden. Man måste naturligtvis erkänna, att hvad det rent militär-tekniska angår äro krafven på utbildningen större i fråga om specialvapnen än i fråga om infanteriet, men om man tänker sig sjelfva striden, sådan som den gestaltar sig för de olika vapnen, kommer man till ett annat resultat. Förr i världen var det så, att äfven infanteriet stod, så att säga, omedelbart under befälhafvarens moraliska inflytande; man rörde sig då i allmänhet i mera slutna formationer, och när striden förestod och man skulle rycka fram, sade befälhafvaren några behjertade och uppmuntrande ord till truppen, som sedan utan tvekan följde honom med entusiasm in i stridens hetta. Så går det visserligen till än i dag hvad kavalleriet beträffar, der vederbörande bataljons-, squadrons- eller troppbefälhafvare sitta framför sin truppfördelning, som alltid, fränsetd patrullstrider, utför striden i slutna ordning, och enahanda är äfven förhållandet vid artilleriet, der truppen likaledes står under befälhafvarens omedelbara inflytande. Men vid infanteriet är det helt annorlunda, ty då detta vapen nästan aldrig strider i slutna formation, måste man der ställa det krafvet på den enskilde mannen, att fastän han icke står direkt under befälhafvarens inflytande, utan endast genom tecken eller hvisselpipan har förbindelse med honom, skall han likväl veta att till alla delar fullgöra sin pligt. Det lider därför, mina herrar, icke något tvifvel derom, att det kräfves en större grad af såväl moraliskt som fysiskt mod hos den enskilde mannen vid infanteriet än vid specialvapnen, ty vid kavalleriet t. ex. säger befälhafvaren några uppmuntrande ord och karlen blir genast känslig och följer utan tvekan sin förman i striden, men ej så vid infanteriet. Antag t. ex. att en pluton skickas fram; den utbreder sig öfver en front af 120 till 150 meter. När fiendens eld dertill tvingar, afstannar framryckningen, hvarvid manskapet söker att liggande skydda sig bakom stenar och tufvor och i diken, eller begagna sig af höjningar i terrän-

Ang. ny här-
ordning m. m.
(Forts.)

Ang. ny här- gen o. s. v. för att på så sätt skaffa sig skydd. Detta manskap kan
ordning m. m. nu icke se sin befälhafvare, plutonchefen eller hvem det nu kan vara,
(Forts.) utan när denne skall gifva sina befallningar åt detsamma, exempelvis
om ökning eller minskning i elden, hastig eld, ändring af mål o. s. v.
måste kan först blåsa i sin hvisselpipa; dervid afbryter manskapet elden
och befälhafvaren gifver de befallningar, som stridsläget bjuder. Derest
plutonen skall göra en förflyttning framåt, skyndar befälhafvaren fram-
före skyttelinien och, då hans röst icke kan höras, ger han med sabeln
tecken till framryckning; alla desse män skola då utan tvekan resa
sig upp från sin jemförelsevis skyddade ställning och, med full visshet
om att utsigten för dem att blifva träffade af fiendens kulor tiofaldigt
ökas, likväl utföra den gifva befallningen. Detta är ett kraf på mor-
aliskt och fysiskt mod, så stort som man gerna kan ställa på en soldat.
Men detta mod kan icke bibringas manskapet på annat sätt än genom
vanans magt, och det är därför som öfningarna med anfall och strid
drifvas under alla möjliga vexlande terrängförhållanden och det gång
efter annan, så att vanan dervid öfvergår rent af till en andra natur,
d. v. s. att alltsammans blir så inprentadt hos hvarje soldat, att när
han hört sin befälhafvares hvisselpipa eller sett hans tecken med sa-
beln, känner han sig oafvisligen manad att utan någon tvekan utföra
den gifna befallningen.

Men, mina herrar, det är icke nog med detta, utan äfven i det
fall, att — såsom man ju måste tänka sig kunna inträffa — befålet
stupar och således icke denna sammanhållande kraft kan verka på
manskapet, måste dock hvarje man i den långt utbredda skyttelinien
göra sin pligt och förhålla sig så, att det hela fortfarande eger den
samlade kraft, som det måste hafva. För att emellertid utbilda man-
nen i denna riktning, måste man tillvägagå på annat sätt; man låter
endast 5, 6 till 8 man omedelbart under officerens ledning företaga
öfningar i terräng mot markerad fiende och dervid får hvarje man
redogöra för hvad han bör göra och hvarför han skall göra det och
slutligen utföra rörelsen eller handlingen. Och dessa öfningar skola
drifvas gång efter gång under alla möjliga och tänkbara förutsätt-
ningar och i de mest olika terrängförhållanden. Herrarne kunna häraf
förstå, att det ovilkorligen kräfvdes tid för att på ett tillfredsställande
sätt utbilda en infanterist. Herrarne ha nog varit ute och sett på sol-
daternas öfningar i terräng och herrarne ha antagligen fått den upp-
fattningen, att dessa öfningar i spridda formationer icke kunna vara
så svåra att inlära, men om man tager hänsyn till det, som jag nu på-
visat, tror jag, att äfven den, som har benägenhet att antaga, att en
infanterist kan utbildas på en jemförelsevis mycket kort tid, måste
erkänna, att en sådan uppfattning är mycket felaktig.

Om jag nu närmare ser på de reservationer, som blifvit fogade till
utskottets utlåtande, finner jag att dessa gå i två riktningar: en del
af reservanterna vilja att frågan skall afgöras i år, de andra vilja ha
uppskof med frågans lösning till en kommande riksdag. Bland de re-
servationer, som höra till det senare slaget och alltså innehålla ett
yrkande om uppskof, finner jag en, som är afgifven af herr Hans
Andersson i Nöbbelöf, med hvilken fem andra af kammarens ledamöter
förenat sig. Jag påminner mig, att när vi år 1892 togo ett ganska
betydande steg framåt i fråga om stärkandet af vårt lands försvar, var

äfvén samme person. herr Hans Andersson, reservant och yrkade, då Ang. ny här-
ordning m. m. Arbetsskiften nu, på uppskof; jag påminner mig vidare, att när vi här arbetade och sträfvade för att kunna i någon afsevärdare mån stärka vårt lands fasta försvar, funno vi samme person som reservant, och i likhet med hvad han gjort förut yrkade han äfvén då uppskof; nu stå vi återigen inför frågan, om vi skola taga ett afsevärdt steg framåt till stärkandet af vårt lands försvar, och återigen finna vi samme person som reservant, äfvén nu yrkande på uppskof. Jag vill endast bestämdt och tydligt konstatera detta förhållande, och jag ber den ärade reservanten och för öfrigt en hvar af eder, mina herrar, att icke ett ögonblick tro, att jag med hvad jag nu sagt har velat i ringaste mån insinuera något eller på något sätt antyda, att han icke skulle vara en varm anhängare af stärkandet af vårt lands försvar, nej, detta vare långt ifrån mig, utan jag har endast, som sagdt, velat konstatera denna den ärade reservantens benägenhet för uppskof.

Man säger, att våra landtmän äro betänksamma, och det lider icke något tvifvel att de verkligen det äro, och det måste väl anses vara en stor dygd hos dem, men äfvén betänksamheten kan gå för långt, och den kan till och med gå så långt, att den i stället för att vara en dygd blir ett fel, särskildt om denna för långt gående betänksamhet kommer från en i denna kammare i politiskt afseende så betydande personlighet som herr Hans Andersson. Det kan icke vara för honom främmande, att det nu är 39 år sedan den första stora försvarskomitén tillsattes, och att sedermera denna första stora komiténs utlåtande gaf anledning till en kongl. proposition i ämnet. Det må i minnet återkallas, hurusom Riksdagen efter behandlingen af denna proposition — det är nu 34 år sedan — uttalade följande: »Nationen kan aldrig med tillräcklig säkerhet och erforderligt lugn hängifva sig åt sin inre fredliga utveckling, förrän frågan om betryggande af dess yttre sjelfständighet på ett tillfredsställande sätt blifvit löst».

Ja, mina herrar, vi stå ännu på den ståndpunkten, så att det samma kan sägas äfvén i nuvarande stund. Sedan den tiden ha så att säga komitéer och kongl. propositioner aflöst hvarandra; nästan alla möjliga vägar, som kunde leda till försvarets stärkande, ha blifvit föreslagna i de kongl. propositionerna, allt efter Riksdagens önsknings. Jag sade nyss, att betänksamheten kan gå för långt, och jag hemställer verkligen till herrarne, om icke betänksamheten härvidlag gått allt för långt, så långt till och med, att den närmar sig ytterligheten och blir ett fel.

Här har — och det med mycket berättigande — blifvit framhållet, att det förslag, som Kongl. Maj:t nu framlagt, kräfver betydande kostnader, och många hafva uttalat sitt tvifvelsmål, huruvida svenska folket skall mäta bära de skattebördor, som måste blifva en följd af det kongl. förslagens antagande. Den ärade talare på smålandsbänken, som i dag först uppträdde, sade, att Kongl. Maj:t och utskottet letat med ljus och lykta för att få fram skattetitlar, som kunde betäcka dessa stora uppgifter. För min del bestrider jag bestämdt rigtigheten af detta uttalande, ty finansministern har, i sitt yttrande till statsrådsprotokollet den 21 december 1900, lika litet som sedermera utskottet framhållet de olika skatteobjekten ur den synpunkten, att vi skulle

Ang. ny här- söka de erforderliga medlen just af dessa objekt, utan han har endast
 ordning m. m. framhållit dem för att visa, att det fins så många skatteobjekt, hvari-
 (Forts.) från vi kunna draga inkomster. Det råder således öfverflöd i den
 vägen.

Det är endast en punkt, som både Kongl. Maj:t och utskottet all-
 varligt hålla på, nemligen att kostnaderna för en ny härordning skola
 till väsentlig del uttagas genom bevillning, genom direkt beskattning.
 Finansministern förutsätter, att denna bevillning skulle komma att
 ökas med 10 1/2 millioner kronor. Ja, det är ju mycket penningar,
 och jag har hört många uttala tvifvelsmål, huruvida vi genom allmän
 bevillning skola kunna uttaga detta belopp. Ja, mina herrar, jag vill
 då erinra om att för 15 år sedan börjades afskrifningen af grundskat-
 ter samt af rustnings- och roteringsbesvären. Detta var en direkt beskattning,
 som enligt beräkning af år 1878 uppgick till 11 1/2 millio-
 ner kronor. Således lider det utet tvifvel om att år 1885, då jord-
 bruket ännu bar denna skatt, den uppgick till 12 à 13 millioner kro-
 nor. Jag har — lika lifligt som någon annan — under den tid jag
 tillhört kammaren arbetat för afflytandet af denna skattebörd från
 jordbruket. Aldrig gjorde jag dock detta därför, att jag ansåg, att
 jordbruket icke skulle kunna bära den, utan jag gjorde det af väsent-
 ligt andra skäl. Litet hvar af eder, herrar landtmän i denna kamma-
 re, skolen I kunna erkänna, att nog förmåden I bära dessa skatter
 utan att allt för mycket tryckas af dem. Detta var som sagt mellan
 12 och 13 millioner kronor. Då det nu föreslås, att icke blott jord-
 brukarne, utan alla industriidkare och alla andra medborgare, med ett
 ord hela landet, skall bära en ökad bevillning af 10 1/2 millioner kro-
 nor, då ställer man sig tveksam och undrar, huruvida detta är möjligt.
 Ett dylikt tvifvel, om svenska folket kan lära den bördan, är icke be-
 rättigadt, och frågan, om detta är möjligt, behöfver knappast besvaras.

Bland de skatteobjekt, af hvilka ökad inkomst skulle kunna dra-
 gas, nämnes äfven tobak. Jag vill då blott nämna, att i Frankrike
 förekommer tobaksmonopol och att detta inbringar staten omkring 480
 millioner francs årligen. Om jag icke missminner mig, uppgår Frank-
 rikets befolkning till 35—40 millioner. Efter samma proportion skulle
 inkomsten hos oss komma att utgöra 60 millioner francs, eller säg åt-
 minstone 30 till 40 millioner kronor. Jag vill visst icke framhålla
 monopol på tobak såsom önskvärdt, ty jag tycker öfver hufvud taget
 icke om monopol. Jag har blott velat påvisa, att det förekommer
 många skattekällor, som icke ens äro omnämnda, men som kunna vara
 ytterst gifvande.

Herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet har
 redan fäst herrarnes uppmärksamhet på att öfvergångstiden för den
 föreslagna härordningens genomförande är icke 12 år, utan 27 år. Det
 dröjer 27 år, innan landstormen, de sista klasserna af de värnpliktige,
 har fått sådan utbildning som detta förslag ifrågasätter, och landstormen
 kommer att intaga en mycket betydelsefull plats i vårt försvar. Många
 äro benägna att underskatta landstormens betydelse, men det är orätt,
 ty landstormen måste vara färdig att möta de strandhugg, som icke
 kunna uteblifva vid ett möjligt krig. Om en man då för 12 à 15 år
 sedan fått en öfning på ett år, eller om han för 15 till 18 år sedan

fått 90 dagars öfning, blir det en högst väsentlig skilnad i den nytta han kan göra.

Herr von Friesen nämnde äfven nu i sitt anförande, och han har sagt detsamma i sin reservation, att man kunde tänka sig, att man vid inskrifningen skulle kunna förmå folk att mot särskild betalning frivilligt åtaga sig att stanna längre tid i tjänstgöring. Ja, mina herrar, man kan ju leka med ord, och det kan ju sägas, att äfven Kongl. Maj:t i viss mån så gör, då han i vår nuvarande härorganisation kallar det fast anställda manskapet i Norrland och i det föreliggande förslaget äfven öfriga fast anstälde för volontärer. En volontär är verkligen en värfvad man, men man begagnar denna benämning därför att »värfning» har en temligen dålig klang i vårt land. Herr von Friesens förslag är emellertid icke allenast en lek med ord, utan det är en missledande användning af ord, då han under allmän värnpligt inbegriper hvad som icke är annat än ren värfning. Om man åt en karl säger, att öfningstiden är för kort och frågar honom, om han mot lämplig ersättning vill tjena kvar 2, 3, 6, 8 eller 12 månader, så är det på ren svenska helt enkelt värfning. Att vilja inränga en dylik användning af folk under benämningen allmän värnpligt är, såsom redan framhållits, en missledande användning af ord.

Af de reservationer, som här föreligga, tilltala mig oändligt mycket mer de, hvilka fordra att ett beslut fattas nu genast, än de reservationer, hvilka yrka på en skrifvelse. Om kammaren nu skulle besluta en skrifvelse, så kan detta knappast leda derhän, att Riksdagen i sin helhet skulle besluta en skrifvelse, utan den skrifvelse vi skulle besluta, den kommer nog att gå i papperskorgen och har ingen annan betydelse än hvarje annat papper, som går i papperskorgen. Till att få ett beslut om en skrifvelse från Riksdagen i sin helhet fins det oändligt liten utsigt.

Jag är obenägen för skrivelser, först och främst emedan de alltid äro sväfvande. Det ligger alltid något obestämdt i dem af den enkla anledningen, att när man vill affatta en skrifvelse, får man lof att formulera den så sväfvande och obestämdt som möjligt för att kunna inränga så många röster som möjligt derunder. Se vi på det skrifvelseförslag, som reservationsvis här är framlagdt, få herrarne medgifva, att det är sväfvande. Som exempel härpå vill jag endast framhålla, att det i förslaget säges, att indelningsverket skall upphöra och att de värnpligtiges öfningstid skall utsträckas till 240 dagar. Är det då meningen, att det äfven skall finnas värfvadt folk? Derom är icke taladt. Om Kongl. Maj:t finge mottaga en sådan skrifvelse, kan jag icke se, att Kongl. Maj:t ginge utom skrifvelsens innehåll, om han framkomme med ett förslag, der han ersatte det indelta manskapet med värfvadt. Således se herrarne, att det är den olägenheten med en skrifvelse, att den leder till ovisshet och osäkerhet. Vi ha icke en enda gång sett någon välsignelse följa af att Riksdagen aflåtit dylika skrivelser.

Vidare är jag obenägen för ett skrifvelseförslag därför, att det leder till sammankoppling af denna fråga med andra betydande frågor. Vi se att reservanterna, herr Andersson i Nöbbelöf m. fl., redan här

Ang. ny här- yrkat, att skatteväsendet och likaledes krigslagstiftningen skall ordnas
ordning m. m. samtidigt med denna fråga.

(Forts.)

Hvad krigslagstiftningen angår vore det väl temligen lätt att öfverenskomma om grundsatserna och framlägga dem för Riksdagen, och det är beklagligt, att den frågan icke för länge sedan blifvit behandlad. Det må icke bestridas, att de militära myndigheterna — jag fritar mig ingalunda sjelf — hafva gjort sig skyldiga till förbiseende, då de icke långt före detta gjort framställning om revision af det militära rättsväsendet.

Hvad åter skattelagstiftningen beträffar, när skola vi kunna tänka oss, att en skattelagstiftning skulle blifva antagen af Riksdagen? Vi veta, att det fins en komité, vi veta, att den hyser den äsigten att äfven jordbrukarne skola betala för inkomst, men när jordbrukarne skola betala för inkomst, betyder detta, att de skola betala för husrum, vedbrand, mjölk och andra förmåner, som de hafva af jordbruket. Hur länge dröjer det, tro herrarne, innan Sveriges landtbefolkning får klart för sig att de skola skatta för dylika förmåner? Det kommer kanske att dröja både 1 och 2 tiotal år. Om deremot, såsom herr Almqvist ifrågasätter, man endast skulle emotse förslag om att tilläggsbevillningen skulle utgå i progressiv skala, kunde det helt visst åstadkommas inom den närmaste framtiden.

Vidare leder en skrivelse, som innebär uppskof, oafvisligen derhän, att denna stora fråga sammankopplas med frågan om utvidgning af rösträtten. Herrar Pantzarhielm och von Friesen hafva också ganska tydligt framställt detta, och när herr von Friesen hade ordet, framhöll han också detsamma. Jag fick det intrycket af herr von Friesens ord, att han gjorde dessa frågor om försvarets ordnande och om utsträckt rösträtt alldeles för små. Ett sådant uttalande kan låta underligt, men såsom hans ord föllo och af de slutledningar han kom till vid sitt anförande fick jag det intrycket, att han icke har känslan af den ofantligt stora innebörden af båda dessa frågor hvar för sig.

Det var, mina herrar, politiskt förlåtligt af 1873 års män, att de sammankopplade två stora frågor under den förhoppningen — den då berättigade förhoppningen — att dessa frågor hastigare skulle nå en tillfredsställande lösning. Om detta var politiskt förlåtligt af 1873 års män, vore det deremot politiskt oförlåtligt af 1901 års män, om de ville sammankoppla två så viktiga frågor som rösträttsfrågan och försvarsfrågan — det vore politiskt oförlåtligt, säger jag, af 1901 års män, som hafva årtiondens erfarenhet bakom sig. De ha nemligen sett, att sammankopplingen af år 1873 icke ledde till framgång för de frågor, som ingingo i densamma, utan tvärtom till stor skada för dem. Den ena frågan blef omsider, efter 19 år, verkligen löst, nemligen frågan om den skatt, som låg på jorden. Försvarsfrågan deremot står på ungefär samma ståndpunkt som förut. Jag vill icke, att herrarne skola tro, att jag dermed velat säga, att icke 1892 års härordning var ett stort steg framåt, men vi skola komma ihåg, att våra grannar hafva likaledes ökat sitt försvar och att ett lands försvar eger värde endast i jemförelse med grannländernas stridskrafter. I likhet med talaren på östgötabänken tror jag, att rösträttsfrågan och försvarsfrågan ovilkorligen hastigare och förr gå sin lösning till mötes,

om de få utageras hvar och en för sig. Om vi låta dem samman-^{Ang. ny här-}
kopplas, leder det enligt mitt förmenande till, att båda frågorna, så ^{ordning m. m.}
att säga, försumpas. De äro för stora för att kunna lösas i samband (Forts.)
med hvarandra. De taga så mycket riksdagsmännens tankar i anspråk,
att man behöfver koncentrera sig på en af dessa frågor i sänder. Jag
tror således, att det är för vårt land lyckligast, om dessa frågor få lösas
hvar för sig. Jag önskar naturligtvis — och vi göra det väl litet hvar —
att vi skola komma derhän, att vi kunna ha berättigade förhoppningar
om fred såväl *utåt* som *inåt*.

Fred utåt har man de största förhoppningar om att få ega, när
man vet sig hafva väl ordnat sitt försvar och dessutom frammanar och
sedermera hos befolkningen underhåller en anda af fast beslutsamhet
att försvara fäderneslandets sjelfständighet till det yttersta. Hvilka
erfarenheter det ännu ej afslutade boerkriget i öfrigt kan lemna oss,
den för ett litet folk otvifvelaktigt betydelsefulla erfarenheten lemna
det oss åtminstone, att hvarje liten nation, som är besluten att vilja
försvara sin sjelfständighet, dock kan, äfven om den till slut skulle
duka under, bjuda en öfverlägsen motståndare ett oerhördt stort mot-
stånd. Vi torde nog litet hvar ha den uppfattningen, att, om engels-
männen, när de anföllo boerfolket, vetat, att detta krig skulle komma
att kosta så mycket både af menniskolif och penningar, som det sedan
gjort, de alldeles säkert sökt att lösa tvisten på fredlig väg. Om vi
derför, mina herrar, ha vårt härväsande så ordnadt, att det för hvar
och en tydligt framgår, att svenska folket är beslutet att till det
yttersta försvara sin sjelfständighet, kunnen I vara öfvertygade om, att
en till äfventyrs rofgirig granne mer än en gång skall betänka sig,
innan han söker beröfva oss densamma.

Fred inåt tror jag säkrast skall vinnas genom en utsträckning af
rösträtten, som kommer att vrida vapnen ur händerna på oroliga
agitatorer. Den internationella förbindelsen mellan arbetarne är nu
så liflig och så stor, att det icke lider tvifvel om, att icke våra
svenska arbetare veta, att, bortsett från rösträttsfrågan, det icke
finnes något land i världen, der arbetarnes förhållanden äro lyckligare
och bättre än just här i Sverige. Derför tror jag också, att när den
dagen kommer, då man i vårt land får utsträckt rösträtt, så skall
äfven detta agitationsvapen vara obrukbart, och vi skola kunna hysa
berättigade förhoppningar om att få *fred inåt*.

Af hvad jag nu framhållit torde framgå, att jag är en fredens
man. Jag sträfvar efter bästa förmåga att komma derhän, att vi
skola få fred både *utåt* och *inåt*. Jag tror derför, att hvar och en,
som härutinnan hyser samma känslor och har samma åskådning som
jag, gör klokast i att vid detta tillfälle göra en bestämd front mot den
uppskofspolitik, som här vill söka göra sig gällande.

Herr *Nordström* i Stockholm instämde häruti.

Herr Eriksson i Elgered: Herr talman, mina herrar! Den åsigt,
som jag hyser om frågans slutliga utgång, har gjort, att jag redan nu
begärt ordet. Jag anser det vara en representants ovilkorliga pligt

Ang. ny här- att i en fråga af så stor innebörd som den förevarande på ett eller ordning m. m. annat sätt gifva sin mening till känna.

(Forts.)

Hvad förslaget ur militär synpunkt angår, så vågar jag, såsom icke fackman, derom ej yttra mig, men angående den ekonomiska sidan skall jag be att få framhålla några synpunkter.

Utskottet har på ett öfverskådligt sätt i en tabell sammanfört de ökade kostnader, som skulle förorsakas utaf ett antagande af det föreliggande förslaget. Denna tabell visar, att år 1912 skulle landförsvarets ordinarie kostnader stiga med 17,117,916 kr. och sjöförsvarets med 5,236,709 kr. eller tillhoppa med 22,354,625 kr. Härtill komme sedan de extra ordinarie utgifterna. För landförsvaret komma dessa att belöpa sig till 62,660,000 kr., nemligen 48,000,000 kr. till kasernbyggnader, 14,000,000 kr. till artillerimateriel, 360,000 kr. för uppsättande af ingenjörmateriel och 300,000 kr. till inköp af remonter samt för sjöförsvaret till 3,123,000 kr. Således tillsammans 65,783,000 kr. eller i rundt tal 66,000,000 kr. Men utöfver dessa 66,000,000 kr. måste vi vara beredda på kostnaden för Bodenfästningens fullbordande, hvartill ännu endast en ringa summa blifvit anslagen. Vi få derfor nog vara beredda på, att kostnadssumman i det hela kommer att belöpa sig till inemot en 100,000,000 kr. Jag frågar då: hvarifrån skola dessa 100,000,000 kr. tagas? Jo, uppenbart är, att man måste slå in på lånevägen. Men ett lån på 100,000,000 kr. efter 4% ränta kostar årligen 4,000,000 kr. Läger jag då dessa 4,000,000 kr. till hvad de ordinarie årliga utgifterna för försvaret genom förslagets antagande skulle komma att ökas med, eller i rundt tal 23,000,000 kr., kommer jag upp till en summa af 27,000,000 kr. Nu har visserligen herr statsrådet och chefen för finansdepartementet sökt visa, att dessa utgifter kunna påräknas dels genom ökad stämpelskatt och dels genom vissa konsumtionsskatter; men huruvida hans beräkningar äro korrekta och hålla i längden, är obevisadt. Han har sjelf uttalat, att konjunkturerna äro vexlande, och att de goda förhållanden, som för närvarande råda inom affärlifvet, äro i aftagande. Hvar skola i så fall penningar tillgripas? Jo, menar man: vi kunna ju i än högre grad anlita tullmedlen, hvilka 1899 uppgingo till mera än 60,000,000 kr.; vidare hvitbetssockeraccisen, som uppgick till 9,000,000 kr., bränvinstillverkningskatten, som uppgick till 19,000,000 kr.; således tillsammans 88,000,000 kr. Det är kanske mest fråga om att ytterligare öka inkomsterna från dessa statsens största skatteobjekt. Men jag ber härvid att få fästa uppmärksamheten på, att tullmedlen äro i nedgående. Visserligen säger man, att en revision af tulltaxan skall kunna hjälpa detta förhållande. Men i fråga om lyxartiklar får man dervid taga i betraktande, att den stora allmänheten kan och måste undvara dessa artiklar, om tullen sättes för hög, då tullförhöjningen alltså skulle verka som rent importförbud, och i fråga om tull å halfabrikat och materiel, som användes för vår industri, kan man tänka sig, att industrien på grund af den långt utvecklade tekniken kan komma att göra sig oberoende deraf genom att ersätta dessa fabrikat med andra. Jag tror derfor, att huru man än ser saken, är det ovisst, om de föreslagna ökade utgifterna kunna betäckas genom indirekta skatter. Då återstår den direkta beskattningen för att anskaffa dem. Om den beskattning-

gen har utskottet med anledning af herr Almqvists motion uttalat sig på ett enligt min mening förtjenstfullt sätt, då det föreslagit den progressiva beskattningens införande. I denna motion framhålls, att bevillning borde erläggas för inkomst af fast egendom och beräknas efter viss procent af taxeringsvärdet med afdrag för skuldräntor. Man säger, att det i fråga om jordbruket skulle blifva svårt att beräkna skatten efter en progressiv skala. Nej, mina herrar, det går nog för sig. Denna skatteform tillämpas i Sachsen, der skatten beräknas efter högre procent å de högre taxeringsvärdena än å de lägre, hvilken stigande progression är möjlig att utföra derigenom, att kommuner äro indelade i klasser med afseende på storleken. Den sjelfdeklaration, som från denna synpunkt skulle vara erforderlig för vårt jordbruk, behöfver icke blifva så beskaffad, att det t. ex. behöfver uppgifvas, huru mycket som åtgår till ved och huru stor kreatursbesättning, som finnes, m. m. dylikt, utan endast uppgift på skuld och räntor under ekonomiskt ansvar under någon form af förlust. Sedan få taxeringsmyndigheterna utföra det öfriga. Jag tror icke, att den progressiva beskattningens införande i denna form skall komma att möta motstånd hos våra jordbrukare.

Herr Almqvist föreslår vidare, så vidt jag kan erinra mig, också beskattning af inkomst af aktier. Jag tror, att de största förmögenheterna ligga i aktier och att dessas beskattning kan komma att blifva en värdefull inkomst för statsverket. Men om det nu blifver nödvändigt att införa progressiv beskattning, vill jag icke, att den skall utgå efter sådan grund, som friherre Ericson nämnt.

Jag hyser i den saken förtroende till regeringen. Men huruvida regeringen kan infria sina i god afsigt gifna löften om införande af dessa reformer, är en annan fråga, ty vi måste räkna med Första Kammaren. Den har förut visat, att den uti nu åsyftade afseenden icke så alldeles är att lita på.

Jag tror för öfrigt, att vi i samma afseenden hafva åtskilligt att lära af det förlutna. Detta förlutna visar visat oss redan år 1892 löften om, att skatten skulle komma att uttagas genom direkt beskattning. Ja, resultatet blef en tilläggsbevillning, som togs bort efter någon tid. Hvad hindrar då, för det första, att framgent svårigheter komma att resas för införandet af af progressiv beskattning och, för det andra, att, när beskattning efter sådan norm blifvit införd, densamma åter tages bort. Dessa frågor om progressiv beskattning måste nemligen enligt våra grundlagar afgöras genom gemensam omröstning, hvilket är något helt annat än ovilkorlig majoritet i hvardera kammaren. Allt detta gör, att jag för min del vill, att härordnings- och beskattningsfrågorna skola lösas i samband med hvarandra. Ty endast en utsträckning af den politiska rösträtten lemnar en full garanti för, att den progressiva beskattningen efter dess införande icke varder öfvergifven, och redan häri ser jag ett inbördes samband mellan alla dessa frågor. Man säger väl, att det vore oförlätligt af 1901 års män att sammankoppla frågan om försvaret med den, huru skatterna skola utgå. Jag åter säger, att dessa frågor ega det största inbördes sammanhang, och att det är oförklarligt, att man kan bestrida, att ett sådant sammanhang förefinnes. Är det väl möjligt att besluta en

Ang. ny här-
ordning m. m.
(Forts.)

Ang. ny härordning m. m. — härordning, som skulle kosta tiotals millioner, utan att veta, huru man skall lösa skattefrågan? Nej, och tusen gånger nej.

(Forts.)

Men ej nog härmed. Jag ser äfven en annan fråga, som med härordningsfrågan står i samband, och det är frågan om den politiska rösträttens utsträckning. Emellan denna fråga och härordningsfrågan finnes ett samband, som blifvit berördt af d:r von Friesen i hans reservation och af honom der på ett behjertansvärdt sätt framhållet — liksom det äfven framhållits af generalmajor Ericson — och det är, att derest man vill få fram entusiasm för fäderneslandets försvar hos vårt svenska folk, som nu enligt den officiella statistiken icke till mer än 23 procent är politiskt röstberättigadt, så gäller det att vara med om en sänkning af det politiska strecket. Visserligen kan ingen förneka, att vi här i Sverige åtnjuta förmåner af mångahanda art framför befolkningen i Ryssland och andra länder, som befinna sig uti en helt annan ställning än vårt land. Men en utsträckning af den politiska rösträtten skulle i allt fall framkalla entusiasm och hänförelse för försvaret af ett älskadt fosterland, och detta just därför, att den skulle åvägbringa det, hvarom vi nyss hörde behjertansvärda ord från generalmajor Ericson, då han anmärkte, att fred utåt borde följas af fred inåt. Och jag tror denna fred inåt vara lika så vigtig som något annat för ett tillfredsställande ordnande af vårt försvar.

Det var en talare på norrköpingsbänken, som för en stund sedan yttrade så högstämda ord om den dyra pligten att försvara fosterlandet till värn för frukterna af vår urgamla kultur eller något dylikt. Men det der var nog fraser, fraser från luftiga rymder i det blå, som torde tåla vid att åtskilligt prutas på.

Kunna herrarne tro, att stämningen i vårt land är så hänförd för den föreslagna härordningen med sin 365 dagars öfningstid? Nej, känslorna för den äro nog mycket blandade, och detta ej minst till följd af de politiska rösträtts- och skattefrågornas nuvarande läge. Då jag, såsom framgår af hvad jag yttrat, slagit in på den af traditionen här i landet anvisade vägen, i det jag vill kombinera sistnämnda frågor med härordningsfrågan, ber jag få påpeka, att frågor af mycket mindre inbördes samband än de nu af mig berörda kombinerats och äfven i sinom tid af Riksdagen lösts i samband med hvarandra. Jag skulle handla orätt och orättfärdigt såsom en landsbygdens representant, om jag skulle förneka, att emellan berörda frågor finnes en samhörighet af sådan art, att de böra lösas i samband. Man säger väl, att det är fara i dröjsmål. Men skulle då väl ett uppskof för ett par riksdagar betyda så mycket mot allt, som vore att vinna. — På grund af dessa skäl kan jag icke gifva min röst åt det kongl. förslaget.

Herr von Schéele: Herr talman! Mina herrar! Det torde ej vara utan intresse för kammaren att höra några uttalanden i förevarande fråga från hvad som ofta blifvit kalladt Sveriges mest hotade provins. Och jag är så mycket mera föranledd att meddela kammaren dessa, som jag dertill delvis erhållit alldeles direkt uppmaning.

Tidigare än utskottets förslag var utarbetadt och här förelåg, hölls i Visby ett af stadens förre riksdagsmän sammankalladt möte, vid hvilket följande resolution fattades: »Mötet, som inser nödvändigheten

af ett stärkt försvar och bättre utbildning af de värnpliktige, än hvad med nuvarande öfningstid kan gifvas, uttalar den förhoppning, att regering och Riksdag skola på basis af det framlagda härordningsförslaget och med behörig hänsyn till nationens förmåga att bära de ökade kostnaderna anordna försvaret på ett efter landets förhållanden betryggande sätt; och vill mötet derjemte såsom sin mening uttala, att landstörmsinrättningen bör genom lämplig organisation, som tillvaratager befolkningens intresse för hemortens försvar, utvecklas, men att landstörmsman dock icke under några förhållanden må kunna tvingas att, då landet faktiskt icke är i krig med annan magt inveckladt, deltaga i något s. k. neutralitetsförsvar eller eljest i tjenstgöring för försvarsändamål deltaga, förrän ortens andra uppåd blifvit i föreskrifven ordning inkalladt.»

Hvad angår den senare delen eller tillägget till denna försvarsvänliga resolution, finner jag icke något skäl att vidare dervid dröja, då dels § 28 i utskottets nu föreliggande förslag bragt ifrågavarande föreskrift i närmare samband med regeringsformens § 74, dels — enligt hvad herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet förklarar och bemyndigat mig att här meddela — det öfver hufvud är föga sannolikt och i afseende på Gotland alldeles otänkbart, att § 33 mom. 1: c någonsin komme att så tillämpas, att landstörmsman nödgades deltaga i tjenstgöring för försvarsändamål, utan att ortens andra uppåd blifve för ändamålet förut eller samtidigt taget i anspråk.

I går afton mottog jag från samma ort ett så lydande telegram: »500 medborgare i Visby, samlade till möte, fordra uppskof med regeringens framlagda härordningsförslag, tills dess nationen är hörd, och att ökade militära bördor oeftergifligt åtföljas af den allmänna rösträtten åt det svenska folket och anhålla, att dess representant i Andra Kammaren framlägger för densamma detta mötets beslut.»

Ehuru det angifna medborgareantalet med dessa tänkesätt i min valort förefallit mig mycket öfverraskande, har jag icke velat undandraga mig att gå den uttalade önskan till mötes, då undertecknaren iklädt sig ansvaret för uppgiftens rättighet.

På den gotländska landsbygden åter hafva uttalandena städse, för så vidt jag har mig bekant, gått i alldeles bestämdt försvarsvänlig riktning. I Roma, en betydande ort söderut från Visby, har följande resolution fattats å ett derstädes hållet möte: »Mötet uttrycker sin smärta öfver att inom Sveriges landamären röster höjts för ett kompromissande om vår politiska sjelfständighet och anser intet s. k. offer för stort för värnandet af vårt land samt ansluter sig helt till regeringens föreliggande härordningsförslag.» — Och slutligen ett liknande uttalande från en känd ort norr om Visby, nemligen Tingstäde: »Med tillit till Kongl. Majts regering och det härordningsförslag, som af sakkunniga fackmän föreslagits, anser sig mötet böra sluta sig omkring detta förslag såsom varande nödvändigt för stärkande af vårt fosterlands försvar, och uttrycker mötet härvid den önskan, att förslaget måtte redan under närvarande riksdag antagas, under förhoppning, att bördorna rättvist fördelas efter hvarje individs verkliga bärkraft.»

För egen del ansluter jag mig till denna af den gotländska befolkningens ojemförligt största flertal omfattade åskadningen och vill

Ang. ny här- derför understödjda Kongl. Maj:ts förslag i den form, detsamma af
ordning m. m. utskottet blifvit tillstyrkt.

(Fortf.)

Alla torde vara ense derom, att något behöfver göras för upphjelpande af vårt försvar; de flesta jemväl, att förbättringen bör ske på grundvalen af utvidgad allmän värnpligt. Jag tror också, att detta förslag i allt väsentligt har inslagit på den rätta vägen, om också detsamma liksom allt annat menskligt lemnar rum för utveckling och af erfarenhetsrön påkallade rättelser. Hvad är det då striden här rör sig om? Den gäller egentligen två frågor, som dock i grund och botten äro en enda, nemligen frågan om uppskof och om förbindande af andra intressen med försvarsintresset.

Uppskof, mina herrar, det ordet är ett mycket farligt ord, särskildt då det gäller fosterlandets försvar. *Om du önskar bevara freden, så håll dig beredd på krig*, är ett gammalt bepröfvadt råd, som namneligen de folk hafva att lägga på hjertat, hvilkas förnämsta försvarsuppgift är neutralitetens upprätthållande. Äfven en liten nation måste ingifva respekt hos sin omgifning för att kunna hoppas att få vara oantastad. Ett specielt skäl för oss nordbor att vara på vår vakt mot otillbörligt uppskjutande ligger i vår kanske af klimatet beroende tröghet eller brist på beslutsamhet och handlingskraft, detta sorglösa »låt gå»-sinne, som — för att låna ett uttryck från Erik Gustaf Geijer i inledningen till hans härliga *Svea rikets häfder* — är den nesliga strädöd, hvarifrån våra förfäder bådo sina gudar att bevara dem. Ingen vet ju, huru långt uppskofvet får blifva, och det kan lätt hända, att läget för frågans lyckliga lösning en annan gång blir vanskligare, än hvad nu är händelsen.

Hvad vidare angår sammanförandet af frågorna om beskattningssätt och krigslagstiftning med frågan om fosterlandets försvar, så kan visserligen sammanhanget dem emellan icke förnekas, men dessa förstnämnda frågor äro ju allaredan på god väg att erhålla en tillfredsställande lösning. Äfven rösträttsfrågans sammanhang med försvarsfrågan erkänner jag, men *i omvänd ordning* till den i herr von Friesens reservation påyrkade ordningen. Den förra kan nemligen mycket väl till tiden gå efter den senare, likasom den enligt min öfvertygelse till värdet intager en underordnad plats.

Jag är nemligen förvissad derom, att fosterlandet står öfver individen. Väl är det sant, att med kristendomen en högre uppskattning af individen gjort sig gällande, än förut var gängse, i det att då de enskilda samhällsmedlemmarne betraktades nästan såsom viljelösa redskap för fosterlandets bästa; men icke få vi nu å andra sidan gå derhän, att vi glömma hvilken stor och helig verklighet fosterlandet redan till sin idé är. Många gånger förr än af den siste ärade talaren har jag hört talas om fraser, der jag varit viss, att det gäلت de största verkligheter. Det är dock enligt historiens vittnesbörd — och på historien måste vi väl, mina herrar, akta — af de ideella magterna, som icke blott reformationer, utan äfven revolutioner bestämts. Om vi nu göra allvar af fosterlandskärlekens oeftergifliga kraf, skall också individens rätt derigenom främjas. Hvad vi fast och helt tro på såsom det rätta, det kunna vi med all frimodighet vänta skola, i den mån det verkligen är berättigadt, också blifva i sin tid uppfyllt. Eller

skulle vi behöfva kombinationer af sådan art, som här ifrågasättes, för *Ang. ny här-
att framtinga eller åtminstone påskynda något, som vi inse vara i* *ordning m. m.*
och för sig rätt?
(Forts.)

Det fans en tid, då det i vårt land ansågs för ett axiom, att *der fosterlandet var, der var det godt*, hvarför ock bärkraften hos landets söner gränsade till det otroliga, så snart den lösen gafs: »det gäller ditt fosterland». Jag hoppas och tror, att den tiden för flertalet svenskar icke är förbi, men en sorglig erfarenhet gifver vid handen, att i våra dagar dock äfven bland oss sådana finnas, som icke sky att i ord och handling häfda den motsatta åskådningen, att *der man har det bra, der har en hvar sitt rätta fosterland*. Det vore önskligt, att de, som drifva denna lära, finge tillfälle att komma svenska emigranter rätt nära och af dem sjelfva der ute höra, huru de känna sig till mods i det främmande landet trots alla de yttre fördelar, detta haft att bjuda. Der kan man få lära sig, om icke förr, att fosterlandet ingalunda är något, som menniskan egenvilligt och godtyckligt frambringa, utan en Guds skaparetanke, som bor och verkar i hennes hjerta.

Jag erinrar mig några dagar liknande dem, som vi nu upplefva, nemligen decemberdagarne år 1865. Då gälde det för Sveriges ridderskap och adel att lemna fäderneärfda företrädesrättigheter för att åt det myndigordna svenska folket öfverlåta rätten att bestämma öfver landets framtida öden. Det skedde med gladt mod af alla dem, som voro i likhet med mig öfvertygade om, att magten öfvergick i taka händer, som skulle veta att väl vårda det dyra arvet. Med magt följer ansvar. Mätte svenska folkets nuvarande målsmän behjerta detta vid föreliggande prof — det största, som blifvit den nya representationen förelagdt — och handla så, att 1901 års Riksdags eftermäle må vardas sådant, att icke blott vi sjelfva, utan jemväl våra barn och efterkommande kunna glädjas deråt.

Väl kommer man understundom fram med det påståendet, att vi icke kunna försvara oss och att det därför är fåfängt att uppbjuda våra krafter till det yttersta. Jag vet väl, att äfven för gamla Sverige en gång skall komma dess sista dag lika väl som för hvarje annat land, och att folken hafva sin lefnadstid lika väl som de enskilde begränsad. Men, mina herrar, nog äro vi alla beslutna att göra hvad på oss ankommer, för att vårt älskade land må ännu länge bestå och lefva; och nog äro vi fullt beslutna, att, när en gång dess stund kommer, det skall, så vidt på oss beror, dö med ära. *Gud bevare fäderneslandet!*

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 3,20 e. m. för att åter sammankomma kl. 7 e. m., då detta sammanträde enligt utfärdadt anslag skulle fortsättas.

In fidem
E. Nathorst Böös.